

WSPÓŁPRACA UNIJNA W SPRAWACH KARNYCH PODSTAWOWE TERMINY W PRAKTYCE TRANSLACYJNEJ

Łucja Biel

Autorka jest doktorem nauk humanistycznych, adiunktem w Zakładzie Badań nad Przekładem i Komunikacją Międzykulturową w Instytucie Anglistyki Uniwersytetu Gdańskiego, czynnym tłumaczem tekstów ekonomicznych i prawniczych oraz tłumaczem przysięgłym języka angielskiego. Jest absolwentką specjalności translatorycznej na Filologii Angielskiej UJ, absolwentką Szkoły Prawa Amerykańskiego (Chicago-Kent School of Law i UG), a obecnie słuchaczem Kursu Prawa Brytyjskiego i Europejskiego (University of Cambridge).

Unia Europejska dąży do ustanowienia wspólnego europejskiego obszaru bezpieczeństwa, sprawiedliwości i wolności (*area of security, justice and freedom*), czemu służyć ma szereg rozwiązań usprawniających współpracę sądową i policyjną między państwami członkowskimi (np. Eurojust, ESS, OLAF, Europol, ENA). Artykuł zestawia wybrane terminy angielskie i polskie stosowne w odniesieniu do pewnych aspektów współpracy. Terminy zostały zaczerpnięte z unijnych aktów prawnych i ich oficjalnych tłumaczeń zamieszczonych w Eur-Lex oraz ze stron internetowych omawianych instytucji.

Eurojust

Eurojust jest organem Unii Europejskiej powołanym w celu zwalczania poważnej przestępczości zorganizowanej (*serious organized crime*). Instytucja rozpoczęła działalność pod koniec 2002 r. na mocy decyzji Rady 2002/187/WsiSW, a jej siedziba mieści się w Hadze.

Eurojust składa się z Kolegium (*the College*), które tworzy 25 przedstawicieli krajowych (*national members*) oddelegowanych przez poszczególne państwa członkowskie i wspomaganych przez zastępców (*deputies*) oraz asystentów (*assistants*). Przedstawiciele krajowi to najczęściej prokuratorzy (*prosecutors*), sędziowie (*magistrates*) oraz funkcjonariusze policji (*police officers*) o równoważnych kompetencjach. Eurojust może działać przez indywidualnych przedstawicieli lub jako organ kolegialny. Na czele Kolegium stoi Przewodniczący (*President*) wybrany spośród przedstawicieli krajowych.

Eurojust zajmuje się poprawą współpracy sądowej (*judicial cooperation*) między państwami członkowskimi Unii Europejskiej poprzez:

a) stymulowanie i poprawę koordynacji dochodzenia (*investigation*) i ścigania (*prosecution*),

b) poprawę współpracy, w szczególności poprzez ułatwianie realizacji międzynarodowej wzajemnej pomocy prawnej (*MLA – mutual legal assistance*) w sprawach karnych,

c) wspieranie władz na inne sposoby, jak np.: organizacja spotkań, udzielanie porad prawnych czy powoływanie wspólnych zespołów dochodzeniowych (*joint investigation teams*).

Uprawnienia Eurojustu obejmują przestępstwa o charakterze transnarodowym (*cross-border/transnational crime*): terroryzm, przemyt narkotyków (*drug trafficking*), handel ludźmi zwany też handlem żywym towarem (*human trafficking*), pranie brudnych pieniędzy (*money laundering*), przestępczość w środowisku piłkarskim (*football crime*), cyberprzestępczość (*cybercrime*), przestępstwa komputerowe (*computer crime*), nadużycia finansowe (*fraud*) i korupcja, podrabianie towarów i piractwo (*counterfeiting, piracy*), przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu (*environmental crime*) oraz udział w organizacjach przestępczych (*participation in a criminal organisation*).

Eurojust działa w oparciu o regulamin (*rules of procedure*). Kolegium wybiera dyrektora administracyjnego, który zajmuje się stroną administracyjną działalności Eurojust. Za przetwarzanie danych odpowiada inspektor ochrony danych (*Data Protection Officer*), którego działania monitoruje wspólny organ nadzorczy (*Joint Supervisory Body*).

Eurojust jest zobowiązany do współpracy między innymi z Europejską Siecią Sądową, OLAF i Europolem.

Europejska Sieć Sądowa

Europejska Sieć Sądowa (European Judicial Network – EJN) do spraw karnych została powołana na podstawie wspólnego działania z dnia 29 czerwca 1998 r. Jest to sieć sądowych punktów kontaktowych (*contact points*) między państwami członkowskimi. Punkty kontaktowe są aktywnymi pośrednikami ułatwiającymi współpracę sądową szczególnie w zakresie zwalczania poważnej przestępczości i zapewniającymi sprawną realizację wniosków o wzajemną pomoc prawną. Eurojust i Europejska Sieć Sądowa mają obowiązek utrzymywania uprzywilejowanych stosunków między sobą poprzez konsultacje i komplementarność. Eurojust ma dostęp do zcentralizowanej informacji Sieci, a sekretariat Sieci mieści się w sekretariacie Eurojustu.

Państwa członkowskie mogą przyłączyć do Europejskiej Sieci Sądowej sędziów łącznikowych (*liaison magistrates*), jeżeli ich zakres obowiązków jest podobny do obowiązków punktów kontaktowych. Działalność sędziów łącznikowych regulują postanowienia Wspólnego Działania z dnia 22 kwietnia 1996 r. Sędziowie łącznikowi to osoby posiadające doświadczenie w zakresie procedur współpracy sądowej, które są oddelegowywane do innych państw członkowskich na podstawie porozumień dwustronnych lub wielostronnych. Podstawowym celem ich pracy jest przyspieszenie i zwiększenie skuteczności współpracy sądowej oraz wymiany informacji. Zadaniem sędziów jest przede wszystkim ustanawianie bezpośrednich powiązań z właściwymi ministerstwami i organami sądowymi państwa przyjmującego (*host Member State*).

OLAF – Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych

OLAF (European Anti-Fraud Office) to Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych powołany na mocy decyzji Komisji z 28 kwietnia 1999 r. Warto podkreślić, że w unijnych aktach prawnych słowo *fraud* nie zawsze tłumaczone jest jako *oszustwo*, ale również jako *nadużycia* lub *nadużycia finansowe* (zob. szeroka definicja *fraud* jako *nadużycia finansowe* w konwencji w sprawie ochrony interesów finansowych WE).

Urząd OLAF rozpoczął działalność 1 czerwca 1999 r. Zadania Urzędu obejmują ochronę interesów finansowych Wspólnoty (*financial interests*) przed nieprawidłowościami (*irregular acts*), które mogą prowadzić do wszczęcia postępowań administracyjnych lub karnych (*administrative or penal proceedings*). Urząd prowadzi dochodzenia wewnętrzne i wykonuje kompetencje Komisji w zakresie prowadzenia zewnętrznych dochodzeń w trybie administracyjnym (*external administrative investigations*) w celu umocnienia działań zwalczających nadużycia finansowe, korupcję i nielegalną działalność mającą negatywny wpływ na interesy finansowe Wspólnoty oraz inne działania podmiotów gospodarczych (*operators*) prowadzone z naruszeniem prawa wspólnotowego. Urząd OLAF realizuje funkcję dochodzeniową niezależnie. Jego działania monitoruje Komitet ds. Nadzoru (*Surveillance Committee*).

OLAF współpracuje między innymi z policją, organami sądowymi, Eurojust i COCOLAF (Advisory Committee for the Coordination of Fraud Prevention → Komitet Doradczy ds. koordynacji w zakresie nadużyć finansowych).

EUROPOL – Europejski Urząd Policji

Europol (European Police Office) to instytucja unijna powołana na mocy Traktatu o Unii Europejskiej i konwencji o Europolu z dnia 26 lipca 1995 r. Siedziba Europolu, tak jak siedziba Eurojustu i sieci EJN, znajduje się w Hadze. Celem Europolu jest poprawa wydajności i współpracy władz państw członkowskich w zakresie zapobiegania (*preventing*) i zwalczania (*combating*) poważnej przestępczości międzynarodowej popełnianej przez zorganizowane struktury przestępcze (*organized criminal structures*) i obejmującej przynajmniej dwa państwa członkowskie. Za poważne przestępstwa międzynarodowe konwencja uważa między innymi: przestępstwa popełnione lub zaplanowane w ramach działalności terrorystycznej przeciwko życiu, zdrowiu i wolności osobistej lub własności (*crimes against life, limb, personal freedom or property*), nielegalny handel narkotykami (*unlawful drug trafficking*), pranie brudnych pieniędzy, nielegalny handel substancjami jądrowymi i radioaktywnymi, przemyt imigrantów (*illegal immigrant smuggling*), handel żywym towarem, przestępstwa związane z pojazdami silnikowymi (*motor vehicle crime*), jak i inne przestępstwa przeciwko mieniu lub dobrom publicznym (*against property or public goods*) oraz działanie na szkodę środowiska naturalnego (*harm to the environment*). Do zadań Europolu należy ułatwianie wymiany informacji między państwami członkowskimi, pozyskiwanie, zestawianie i analizowanie informacji i danych wywiadowczych (*intelligence data*), informowanie właściwych władz, pomoc w dochodzeniach i utrzymywanie komputerowego systemu zgromadzonych informacji (system TECS). Każde

państwo członkowskie wyznacza do współpracy z Europolem jednostkę krajową (*national unit*), która z kolei oddelegowuje do Eurojustu co najmniej jednego oficera łącznikowego (*liaison officer*). Rolę jednostki krajowej w Polsce pełni Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji KGP.

Europejski Nakaz Aresztowania (ENA)

Kolejną funkcją Eurojustu jest doradzanie w sprawie wypełniania Europejskiego Nakazu Aresztowania (European Arrest Warrant – EAW) wprowadzonego decyzją ramową Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. ENA ma uprościć i usprawnić system przekazywania osób dzięki pominięciu złożonych procedur ekstradycyjnych. Władze nie mogą odmówić wydania swojego obywatela innemu państwu członkowskiego i muszą to zrobić w ciągu 90 dni od aresztowania.

Nakaz ENA jest decyzją sądową wydaną przez państwo członkowskie i zawierającą wniosek o aresztowanie i przekazanie (*surrender*) określonej osoby w celu przeprowadzenia postępowania karnego (*to conduct a criminal prosecution*), wykonania kary pozbawienia wolności (*to execute a custodial sentence*) lub środka zabezpieczającego (*detention order*). Nakaz sporządza się na podstawie nakazu aresztowania (*arrest warrant*) lub decyzji sądowej mającej ten sam skutek lub podlegającego wykonaniu orzeczenia (*enforceable judgement*). ENA musi być przetłumaczony na język urzędowy państwa członkowskiego, które wykonuje dany nakaz (formularze ENA w różnych językach stanowią załącznik do w/w decyzji).

Europejski Nakaz Aresztowania wydaje się w przypadku czynów zagrożonych karą pozbawienia wolności lub środkiem zabezpieczającym o maksymalnym wymiarze co najmniej 12 miesięcy lub gdy zapadł wyrok co najmniej 4 miesięcy. Poniżej zamieszczono listę przestępstw objętych ENA, w przypadku których zniesiono wymóg weryfikacji, tzw. *double criminality of the act*, czyli wymóg, aby dany czyn podlegał karze w obu państwach. W polskich tłumaczeniach pojawiają się różne odpowiedniki: „podwójna odpowiedzialność karna za popełniony czyn” (tłumaczenie decyzji o ENA), „podwójna kryminalizacja” (broшуra o ENA wydana przez DG ds. Sprawiedliwości, Wolności i Bezpieczeństwa), „podwójna przestępczość czynu” (decyzja 2003/568/WSiSW). Ostatni odpowiednik jest najbardziej zbliżony do terminu stosowanego w polskim prawie ekstradycyjnym, w którym mówi się o zasadzie podwójnej karalności lub przestępczości czynu.

Lista przestępstw objętych ENA

<i>arson</i>	<i>podpalenie</i>
<i>computer-related crime</i>	<i>przestępczość komputerowa</i>
<i>corruption</i>	<i>korupcja</i>
<i>counterfeiting and piracy of products</i>	<i>podrabianie towarów i piractwo</i>
<i>counterfeiting of currency, including the euro</i>	<i>falszowanie walut, w tym waluty euro</i>
<i>crimes within the jurisdiction of the International Criminal Court</i>	<i>przestępstwa podlegające jurysdykcji Międzynarodowego Trybunału Karnego</i>

<i>environmental crime, including illicit trafficking in endangered animal species and in endangered plant species and varieties</i>	<i>przestępczość w dziedzinie ochrony środowiska, w tym nielegalny handel zagrożonymi gatunkami zwierząt i roślin oraz ich odmianami</i>
<i>facilitation of unauthorised entry and residence</i>	<i>ułatwianie bezprawnego wjazdu i stałego przebywania</i>
<i>forgery of administrative documents and trafficking therein</i>	<i>falszowanie dokumentów urzędowych i handel nimi</i>
<i>forgery of means of payment</i>	<i>falszowanie środków płatniczych</i>
<i>fraud, including that affecting the financial interests of the European Communities</i>	<i>nadużycia finansowe, w tym mające negatywny wpływ na interesy finansowe WE</i>
<i>illicit trade in human organs and tissue</i>	<i>nielegalny handel organami i tkankami ludzkimi</i>
<i>illicit trafficking in cultural goods, including antiques and works of art</i>	<i>nielegalny handel dobrami kultury, w tym antykami i dziełami sztuki</i>
<i>illicit trafficking in hormonal substances and other growth promoters</i>	<i>nielegalny handel substancjami hormonalnymi i innymi środkami pobudzającymi wzrost</i>
<i>illicit trafficking in narcotic drugs and psychotropic substances</i>	<i>nielegalny handel środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi</i>
<i>illicit trafficking in nuclear or radioactive materials</i>	<i>nielegalny handel materiałami jądrowymi lub radioaktywnymi</i>
<i>illicit trafficking in weapons, munitions and explosives</i>	<i>nielegalny handel bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi</i>
<i>kidnapping, illegal restraint and hostage-taking</i>	<i>porwanie, bezprawne przetrzymywanie i branie zakładników</i>
<i>laundering of the proceeds of crime</i>	<i>pranie wpływów pieniężnych z przestępczości</i>
<i>murder, grievous bodily injury</i>	<i>zabójstwo, ciężkie uszkodzenie ciała</i>
<i>organised or armed robbery</i>	<i>kradzież zorganizowana lub rozbój z bronią w ręku</i>
<i>participation in a criminal organisation</i>	<i>udział w organizacjach przestępczych</i>
<i>racism and xenophobia</i>	<i>rasizm i ksenofobia</i>
<i>racketeering and extortion</i>	<i>ściganie haraczy i wymuszenie</i>
<i>rape</i>	<i>gwałt</i>
<i>sabotage</i>	<i>sabotaż</i>
<i>sexual exploitation of children and child pornography</i>	<i>seksualne wykorzystywanie dzieci i pornografia dziecięca</i>
<i>swindling</i>	<i>oszustwo</i>
<i>terrorism</i>	<i>terroryzm</i>
<i>trafficking in human beings</i>	<i>handel ludźmi</i>
<i>trafficking in stolen vehicles</i>	<i>handel kradzionymi pojazdami</i>
<i>unlawful seizure of aircraft/ships</i>	<i>bezprawne zajęcie samolotu/statku</i>

Źródło: Załącznik do decyzji ramowej Rady 2003/577/JHA (wersja ang.) i 2003/577/WSiSW (wersja polska).

Osoba aresztowana na podstawie ENA może pozostać zatrzymana (*remain in detention*) lub zostać tymczasowo zwolniona (*released provisionally*), pod warunkiem że podjęte zostaną wszelkie środki zapobiegające ucieczce tej osoby (*to prevent the person absconding*). Jeżeli osobie objętej ENA przysługuje przywilej lub immunitet (*immunity*), musi zostać on uchylony (*waived*).

W nakazie pojawia się również sformułowanie: rewizja kary (*review of the penalty*) i prawo łaski (*measures of clemency*). Warto również wiedzieć, że organami centralnymi pośredniczącymi w przekazywaniu ENA w Zjednoczonym Królestwie są: National Criminal Intelligence Service (Krajowe Biuro Wywiadu w Sprawach Karnych) i Scottish Crown Office (Szkockie Biuro Koronne).

Inne formy współpracy sądowej

Zasada wzajemnego uznawania (*principle of mutual recognition*), która jest podstawą współpracy sądowej w UE, dotyczy również decyzji wydawanych w postępowaniu przygotowawczym (*pre-trial orders*), które umożliwiają szybkie zabezpieczenie środków dowodowych (*to secure evidence*) i zajęcie składników majątkowych (*to freeze property*). Decyzje te zwane są *postanowieniem o zabezpieczeniu* (*freezing order*), a zasady ich wydawania reguluje decyzja ramowa Rady 2003/577/WSiSW (do decyzji załączony jest wzór postanowienia).

Warto ponadto wspomnieć, że obecnie trwają prace nad europejskim nakazem dowodowym (European Evidence Warrant – EEW), który będzie podlegać zasadzie wzajemnego uznawania i ma usprawnić procedurę zabezpieczania środków dowodowych.

Wnioski

Oficjalne tłumaczenia unijnych aktów prawnych są określane mianem wersji autentycznych, co oznacza, iż są równie ważne jak oryginały. Dlatego też są one najbardziej wiarygodnym źródłem terminologii unijnej w języku polskim. Należy jednak podkreślić, że oficjalne tłumaczenia opublikowane w Dziennikach Urzędowych WE zawierają pewne nieścisłości terminologiczne wynikające z wprowadzania odmiennych ekwiwalentów dla tego samego terminu w różnych aktach prawnych: np. we wspomnianej wyżej „double criminality of the act”, tłumaczenie „national members” jako *przedstawiciele* lub *członkowie krajowi*, „national unit” – *jednostka krajowa* lub *narodowa*, „liaison magistrate” – *sędzia* lub *funkcjonariusz łącznikowy*. Czytelnik wersji polskiej może słusznie przypuszczać, że chodzi o dwa różne pojęcia. Szczególnie szkodliwa jest niespójność w nazwach instytucji pomiędzy wersją stosowaną w aktach prawnych a wersją zamieszczaną na oficjalnych stronach instytucji, które tłumacz ma prawo uznać za wiarygodne źródło. Przykładowo OLAF w decyzji ustanawiającej tę instytucję to Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych, a na swojej oficjalnej stronie w serwisie europa.eu.int – Europejskie Biuro ds. Przeciwdzia-

łania Oszustwom. Z kolei EJM to Europejska Sieć Sądowa w tłumaczeniach decyzji i w bazie danych terminologicznych UKIE, ale Europejska Sieć Sądowa na stronach Ministerstwa Sprawiedliwości i innych stronach UKIE. Z powyższych nieścisłości terminologicznych wynika, że terminy warto niekiedy sprawdzić w dwóch różnych oficjalnych tłumaczeniach aktów prawnych.

Źródła prawa

95/C 316/01: Council Act of 26 July 1995 drawing up the Convention on the establishment of a European Police Office (Europol Convention).

96/277/JHA: Joint Action of 22 April 1996 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, concerning a framework for the exchange of liaison magistrates to improve judicial cooperation between the Member States of the European Union.

98/428/JHA: Joint Action of 29 June 1998 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, on the creation of a European Judicial Network.

1999/352/EC, ECSC, Euratom: Commission Decision of 28 April 1999 establishing the European Anti-fraud Office (OLAF).

2002/187/JHA: Council Decision of 28 February 2002 setting up Eurojust with a view to reinforcing the fight against serious crime.

2002/584/JHA: Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States.

SUMMARY

This article presents basic English and Polish terms related to selected aspects of judicial and police cooperation between the EU Member States in criminal matters. The author discusses the following institutions: Eurojust, the European Judicial Network (EJM), European Anti-Fraud Office (OLAF), Europol and the following measures: European Arrest Warrant (EAW) and European Evidence Warrant (EEW). The terminology was taken from EU regulations and their official Polish translations as well as from the official websites of relevant institutions.

L'INTERPRÉTATION D'UN INTERROGATOIRE DANS LA SALLE D'AUDIENCE: QUELQUES EXEMPLES DU RÔLE ACTIF DE L'INTERPRÈTE

Dagmara Płońska

Autorka jest absolwentką Instytutu Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego. Prowadzi badania nad strategiami aktywowanymi w procesie dokonywania przekładu pisemnego w ramach studiów doktoranckich w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie. Pracuje jako tłumacz języków francuskiego i rosyjskiego.

Introduction

Dans l'opinion générale la seule fonction de l'interprète judiciaire est de transmettre le message de façon précise et complète. Son rôle se limite donc à celui d'un "canal de communication". Pourtant, diverses études ont démontré que l'activité de l'interprète qui participe à un échange verbal est beaucoup plus complexe.

Nous avons déjà énuméré les différents rôles de l'interprète décrits dans les publications consacrées à l'interprétation en milieu judiciaire (Płońska 2006: 27 et suiv.). Dans cet article nous essayerons d'identifier ces rôles au cours d'une prestation réelle de l'interprète. L'objectif de notre analyse est de prouver que l'interprète est un participant actif de l'interaction.

La méthode d'analyse

Nous allons suivre la démarche proposée par Wadensjö (1998). Le modèle de l'interrogatoire par intermédiaire de l'interprète se présente ainsi:

A:	énoncé 1	(E1 dans la langue de A)
I:	énoncé 1'	(interprétation de E1 dans la langue de B)
B:	énoncé 2	(E2 dans la langue de B)
I:	énoncé 2'	(interprétation de E2 dans la langue de A)
A:	énoncé 3	(E3 dans la langue de A)
I:	énoncé 3'	(interprétation de E3 dans la langue de B)
etc.		

(où A – interlocuteur autochtone, I – interprète et B – interlocuteur étranger) (cf. Tryuk 2004: 73).

En comparant les énoncés des interlocuteurs, compris comme de courts textes, avec les énoncés subséquents de l'interprète, Wadensjö détermine dans quelle mesure les textes en langue cible sont conformes aux textes en langue source ou bien en différent. Cela permet de définir les différents types d'énoncés de l'interprète et ensuite de découvrir leurs fonctions potentielles dans l'interaction. Wadensjö considère que les propos de l'interprète ont deux fonctions principales: traduction et coordination.

Du point de vue de la traduction, Wadensjö (1998: 107 et suiv.) propose la typologie suivante des énoncés de l'interprète:

- interprétation fidèle (en ang. "close rendition") – le contenu propositionnel de l'énoncé de l'interprète est le même que celui de l'énoncé de l'interlocuteur précédent et exprimé d'une façon aussi explicite, le style des deux énoncés est à peu près le même;
- interprétation élargie (en ang. "expanded rendition") – l'information est exprimée d'une façon plus explicite que dans l'énoncé original précédent;

- interprétation réduite (en ang. "reduced rendition") – l'information est exprimée d'une façon moins explicite que dans l'énoncé original précédent;
- substitution (en ang. "substituted rendition") – consiste en une combinaison de l'interprétation élargie et réduite;
- résumé (en ang. "summarized rendition") – énoncé de l'interprète qui correspond à deux ou plusieurs énoncés originaux;
- interprétation en deux parties ou en plusieurs parties (en ang. "two-part, multi-part rendition") – consiste en deux ou plusieurs énoncés de l'interprète qui correspondent à un seul énoncé original;
- pas d'interprétation (en ang. "non-rendition") – une initiative propre de l'interprète ou une réponse qui ne correspond pas (en tant que traduction) à l'énoncé original;
- interprétation zéro (en ang. "zero rendition") – le cas où l'énoncé original reste intraduit.

Si nous considérons les énoncés de l'interprète non seulement du point de vue de leur rapport avec les propos immédiatement précédents, mais dans un contexte plus large, nous pouvons étudier leur fonction de coordination. Cette fonction peut être plus ou moins marquée dans le discours. Par exemple, les énoncés qui selon la typologie susmentionnée peuvent être qualifiés comme "pas d'interprétation" servent toujours dans une certaine mesure à coordonner l'interaction. Dans ce cas il s'agit d'une coordination explicite. Selon Tryuk (2004: 93), dans le cadre de la coordination explicite l'interprète peut "s'adresser à l'interlocuteur précédant, (...) afin de lui demander des clarifications ou des explications" ou bien "faire des commentaires sur le contenu ou la forme des propos prononcés par les interlocuteurs principaux"; "s'adresser au deuxième interlocuteur qui n'est pas nécessairement la partie précédante qui a parlé la dernière, pour lui expliquer une information dont elle a besoin"; ou encore "faire des méta-commentaires afin de fournir des explications concernant ce que la/les parties n'a/ont pas compris ou ce que la deuxième partie est en train de faire ou va faire durant l'interaction".

La coordination implicite est réalisée au moyen des énoncés qui appartiennent aux autres catégories, telles que l'interprétation élargie, réduite, la substitution, le résumé etc.

Notre analyse consistera à retrouver dans la transcription d'un interrogatoire les différents types des énoncés de l'interprète et à étudier leur fonction, afin de déterminer les rôles de l'interprète dans l'interaction.

Nous allons nous appuyer également sur la conception du "format de production", proposée par Goffman (1987: 154 et suiv.). Cette notion reflète la position d'un locuteur par rapport à son énonciation. Ainsi, l'orateur peut prendre la parole en tant que l'animateur, décrit comme "l'individu tenant activement le rôle de producteur d'énonciations"; l'auteur, c'est-à-dire "quelqu'un qui a choisi les sentiments exprimés et les mots pour les encoder", ou bien le responsable, "quelqu'un dont la position est établie par les mots qui s'énoncent, dont les opinions sont exprimées, qui est lié par ce que les paroles disent".

La fonction de l'animateur semble correspondre le mieux à la conception traditionnelle du rôle de l'interprète. Cependant, Tryuk (2004: 117) affirme que: "De toutes ces fonctions, le rôle que s'approprie souvent un interprète est celui du responsable de la communication". Nous allons examiner dans quelle mesure l'interprète prend le rôle du responsable de la communication dans le présent interrogatoire.

Afin de faciliter la comparaison des énoncés originaux avec les propositions de l'interprète, nous avons fourni une traduction exacte de passages en polonais. Dans la transcription elle est écrite en italiques.

L'analyse

L'interrogatoire a eu lieu dans la salle d'audience du Tribunal Régional de Varsovie. Il a été enregistré sur une cassette audio et ensuite transcrit. Dans la transcription nous avons remplacé les noms propres par les prénoms et les abréviations de notre choix.

L'interrogatoire avait pour but de déterminer les liens entre le témoin **Thierry** et l'accusé **Adam A.** et de fournir les informations concernant l'accusé. Le témoin a été interrogé par les juges – **Jan** et **Joanna**, l'avocat **Artur** et le procureur **Paulina**. Il a été assisté par l'interprète **Irena**.

La transcription de l'interrogatoire a été effectuée selon les conventions proposées par Wadensjö (1998: 102), citées ci-dessous.

Conventions de transcription:

[	deux ou plusieurs locuteurs parlent en même temps
,	intonation de continuité (ton habituellement ascendant ou stable)
.	intonation terminale (ton habituellement descendant)
?	intonation interrogative (ton habituellement ascendant)
-	amorce de mot
...	intonation suspensive
:	voyelle longue
(.)	pause brève
(1)	pause longue, durée en secondes
caractères gras	mots prononcés avec insistance
° °	mots prononcés relativement bas
(xxx)	passage inaudible
<i>italiques</i>	traduction de l'auteur des passages en polonais

Pour les besoins de l'analyse nous avons choisi quelques extraits de l'interrogatoire qui nous semblent les plus intéressants.

Extrait 1

1 Jan: y: jaki posiada zawód i czy jest osobą obcą w stosunku do oskarżonego.

- y: quelle est sa profession et est-il étranger par rapport à l'accusé.*
- 2 Irena: quelle est votre profession et est-ce que vous avez un lien par rapport à
 3 la... à l'accusé ?
- 4 Thierry: je n'ai- ma profession- je suis e: directeur général de la société C,
 5 Irena: jestem dyrektorem generalnym spółki C,
je suis directeur général de la société C,
- 6 Thierry: c'est une filiale du groupe D France,
 7 Irena: która jest oddziałem y: koncernu D we Francji,
qui est une filiale y: du groupe D en France,
- 8 Thierry: et je suis CEO de la société K et la holding de D depuis le 1er juillet 1995.
 9 Irena: °sillo?°
- 10 Thierry: CEO. chee-
CEO. chee-
- 11 Irena: (xxx)?
- 12 Thierry: y: directeur général.
- 13 Irena: jestem dyrektorem y: generalnym y: y: spółki D y: w y:
je suis directeur général y: y: de la société D y: à y:
 14 oddziału w Warszawie od y: czerwca y: 1995 roku.
filiale à Varsovie depuis y: juin y: 1995.
- 15 Thierry: °le 1er juillet 1995°.
- 16 Irena: od **pierwszego lipca** 1995 roku, przepraszam.
*depuis **le 1er juillet** 1995, excusez-moi.*
- 17 Jan: w stosunku-
par rapport-
- 18 Thierry: °tak jest°.
°c'est ça°.
- 19 Jan: w stosunku do y: Adama A. jest osobą obcą, nie jest żadną rodziną?
par rapport à y: Adam A. il est étranger, aucun membre de famille?
- 20 Irena: est-ce que vous avez un lien de parenté avec monsieur A.?
- 21 Thierry: aucun.
- 22 Irena: żadnego, żadnego związku.
aucun, aucun lien.

Dans cet extrait on peut d'abord remarquer le changement de la forme d'adresse effectué par l'interprète. Lorsque Jan s'adresse à Thierry d'une façon indirecte, en utilisant la 3ème personne du singulier (1, 19), ce qui est habituel dans les tribunaux polonais, Irena utilise la forme directe "vous" (2-3, 20). Une analyse effectuée par Wadensjö (1997) laisse supposer que l'utilisation de la forme directe soit un des moyens les plus puissants qui permettent à l'interprète de maintenir et de renforcer la concentration des interlocuteurs sur les objectifs de l'interaction et l'illusion d'un échange direct entre eux. Il nous semble ainsi que l'interprète agit ici en coordinateur et facilitateur de la communication.

C'est aussi l'interprète qui rend la conversation plus fluide et plus cohérente. Par exemple, l'énoncé 5 peut être considéré comme une interprétation fidèle de l'original (4) bien que le nombre des unités lexicales soit réduit. Irena omet les faux

départs ("je n'ai- ma profession-") qui selon Wadensjö (1998: 122) sont rarement traduits. L'énoncé 7 nous donne aussi un exemple de l'interprétation fidèle, mais il est lié à l'énoncé précédent de Irena (5) au moyen d'un pronom relatif ("qui"), absent dans l'énoncé de Thierry (6). Cela augmente la cohésion du fragment.

Cet extrait contient aussi un exemple de demande de clarification de la part de l'interprète. En parlant de sa profession, Thierry utilise une abréviation anglaise qui désigne le directeur général (8). Irena répète le mot incompris afin d'obtenir des éclaircissements (9) et Thierry confirme que le terme est juste (10). La question suivante de l'interprète est inaudible, mais finalement Thierry donne la signification de l'abréviation (12). Cette initiative d'Irena vise surtout à assurer une interprétation correcte. Cependant, elle entraîne une distraction momentanée de l'interprète qui se traduit par une faute (14). La faute est corrigée par Thierry (15) et Irena en assume la responsabilité en présentant ses excuses (16). Selon la conception de Goffman (1987), dans ce fragment Irena prend la parole en tant que responsable de la communication.

Selon Wadensjö (1998: 106), les deux aspects du travail de l'interprète, traduction et coordination, sont pratiquement inséparables. Il est pourtant possible d'observer lequel d'entre eux prédomine à un moment précis de l'interaction. Essayons de l'étudier à l'exemple de l'extrait 2.

Extrait 2

- 1 Artur: czy przypomina pan sobie jakąś rozmowę w lipcu 1995 roku,
 est-ce que vous vous souvenez d'un entretien en juillet 1995,
- 2 Irena: souvenez-vous d'un entretien en juillet 1995,
- 3 Artur: w trakcie której pan Adam A.,
 au cours duquel monsieur Adam A.,
- 4 Irena: pendant lequel monsieur Adam A.,
- 5 Artur: wspomniął panu o zamiarach spółki F,
 vous avait fait mention des intentions de la société F,
- 6 Irena: vous avait fait mention de l'intention de la société F,
- 7 Artur: to jest spółka wydająca gazetę H,
 c'est la société éditrice du journal H,
- 8 Irena: c'est à dire de la société qui est éditeur du journal H,
- 9 Artur: zakupienia stacji telewizyjnej J.
 d'achat de la chaîne télévisée J.
- 10 Irena: d'acquisition de la station J. de la station télé J.
- 11 Artur: i w związku z tym,
 et par rapport à cela
- 12 Irena: et par rapport à ce qui précède,
- 13 Artur: możliwości połączenia platform cyfrowych D
 la possibilité de fusion des plateformes numériques D
- 14 Irena: la possibilité de fusion de,
- 15 Artur: i J?
 et J?
- 16 Irena: la possibilité de fusion de deux plateformes, c'est à dire D et J?

- 17 Thierry: non, je ne me souviens pas,
 18 Irena: nie, nie pamiętam, (.) o takiej, nie przypominam sobie takiej rozmowy.
non, je ne me souviens pas, (.) d'un tel, je ne me souviens pas d'un tel
entretien.

Dans cet extrait il y a deux points intéressants (10, 18). Dans le premier cas l'accent est mis sur la traduction. L'énoncé 10 peut être considéré comme une interprétation fidèle de l'original bien que le nombre des unités lexicales soit augmenté. Après avoir fourni une version de l'énoncé d'Artur, Irena en repète la fin en y ajoutant une précision. Il nous semble que c'est une sorte d'autocorrection. Ici l'objectif de l'interprète est de fournir une traduction exacte. Dans le deuxième cas (18) Irena donne une interprétation fidèle de l'énoncé de Thierry et ensuite, après une courte pause, fournit une interprétation élargie de cette réponse, qui correspond mieux à la question posée par Artur. Notons qu'en polonais il y a deux traductions possibles du verbe "se souvenir": "pamiętać" et "przypominać sobie". Au premier instant Irena choisit la première, mais finalement, comme Artur, elle utilise la deuxième. En fait, tout l'extrait contient seulement une question, divisée en plusieurs parties (1-3-5-7-9-11-13-15), et la réponse à cette question. Comme l'écart entre le début de la question et la réponse est important, l'effort de l'interprète vise à renforcer le lien entre les deux. Ainsi, l'accent est mis sur la coordination de l'échange.

Extrait 3

- 1 Thierry: et... je suis revenu pour la deuxième fois après en Pologne, pour
 2 l'invitation de l'ambassade de... de l'ambassadeur de France, pour le
 3 quator- pour le quatorze juillet.
 4 Irena: po raz drugi wróciłem do Polski na zaproszenie
pour la deuxième fois je suis revenu en Pologne à l'invitation
 5 *ambasadora Francji w związku z świętem Francji 14 lipca.*
de l'ambassadeur de France concernant la fête de la France le 14 juillet.

Dans cet extrait l'interprète apparaît pour la première fois comme un médiateur culturel. Notons que son premier énoncé est une interprétation élargie du propos de Thierry. Pour les Polonais, la date mentionnée par Thierry n'est pas nécessairement chargée de connotations. Ici c'est l'interprète qui intervient, en ajoutant une information supplémentaire (5).

Extrait 4

- 1 Jan: czy może pan pamiętać o której godzinie
vous vous rappelez peut-être l'heure à laquelle
 2 *nastąpiło to m: pozdrowienie pana Adama A.?*
vous avez m: salué monsieur Adam A.?
 3 Irena: avez-vous un souvenir de l'heure à laquelle vous avez
 4 croisé monsieur A. ?

- 5 Thierry: je pense que c'était en fin de matinée e:... c'est difficile maintenant mais
 6 je pense qu'il était... (3) en fin de matinée.
 7 Irena: trudno mi jest sobie w tej chwili dokładnie
il m'est difficile maintenant de me rappeler des
 8 *przypomnieć godziny, wydaje mi się że to było y: m...*
heures précises, il me semble que c'était y: m...
 9 koło południa. pod koniec godzin przedpołudniowych.
environ midi. en fin de matinée.

Wadensjö (1998: 146) considère qu'une interprétation élargie vise parfois à désigner le principal acte de langage effectué par le locuteur pendant son tour. Nous pouvons en trouver un exemple dans l'énoncé 7-9 de l'extrait 4. Une courte proposition de Thierry "c'est difficile maintenant", signe d'incertitude, est développée par l'interprète en une phrase longue, et son hésitation est exprimée d'une façon beaucoup plus explicite.

Le même énoncé offre aussi un exemple de substitution. L'expression "en fin de matinée" est remplacée par une autre, "environ midi", qui rend la traduction de l'énoncé de Thierry plus vague que l'original. Cette substitution résulte probablement du manque d'expression équivalente à la "fin de matinée" dans la langue polonaise. Cependant Irena finalement transmet cette idée de façon descriptive et sa traduction reste aussi précise que l'original.

Extrait 5

- 1 Artur: czy w oparciu o swoją **obecną** wiedzę o spółce
*est-ce que à l'appui de ce que vous savez **maintenant** sur la société*
 2 D Polska mógłby pan odpowiedzieć na następujące pytanie. czy...
D Polska vous pourriez répondre à la question suivante. est-ce que...
 3 Irena: est-ce que
 4 sur- y: à l'appui de ce que vous connaissez maintenant sur D Polska,
 5 est-ce que vous pouvez répondre à la question suivante.
 6 Artur: czy latem 1995 roku,
est-ce que en été 1995,
 7 Irena: est-ce que en été de 1995,
 8 Artur: D Polska **był** lub **mógł** być zainteresowany połączeniem
*D Polska **était** ou **pouvait** être intéressé par la fusion*
 9 platform cyfrowych y: pomiędzy D i J?
des plateformes numériques y: entre D et J?
 10 Irena: y: est-ce que vous croyez qu'en **en été** 1995 y: y: D y: D Polska **pouvait**
 11 être intéressé à la fusion des plateformes?
 12 Thierry: e:
 13 Irena: **maintenant**, avec le... à l'appui de ce que vous connaissez maintenant.

Dans ce fragment l'interprète de nouveau prend le rôle de coordinateur de l'échange. Elle coupe la parole à l'avocat (3) quand elle n'arrive pas à mémoriser

l'ensemble du message. Il est aussi intéressant de comparer la répartition des accents dans les énoncés de l'avocat et ceux de l'interprète. Nous pouvons remarquer que certains mots prononcés avec insistance par Artur ne sont pas soulignés par Irena et il arrive que l'interprète accentue un fragment qui n'est pas accentué dans l'original. Cet extrait contient une longue question divisée en plusieurs parties. L'information essentielle pour une bonne compréhension se trouve au début: le témoin est prié de répondre à une question concernant le passé à l'appui de tout le savoir qu'il possède maintenant. Le mot-clé, "maintenant", est prononcé avec insistance. Cependant l'interprète traduit ce fragment sans changer la force de la voix. Néanmoins, elle fait ressortir cette information en la répétant de sa propre initiative après avoir transmis la totalité du message. Il nous semble qu'encore une fois l'interprète prend la parole en tant que responsable de la communication, afin d'éviter des malentendus.

Conclusions

Nous avons présenté quelques exemples de situations dans lesquelles le rôle de l'interprète judiciaire dépasse celui d'un transmetteur de message. L'interprète assume beaucoup d'autres fonctions qui résultent entre autres du fait qu'il participe activement à une interaction.

Au cours du présent interrogatoire le rôle adopté le plus souvent par l'interprète, à côté de son rôle principal du transmetteur de message, était celui du coordinateur de la conversation. La coordination était réalisée entre autres au moyen des ajouts et des substitutions. Nous avons pu observer également que l'interprète a agi en responsable de la communication dans les situations où la communication était menacée. Elle a choisi d'intervenir au lieu de risquer une interprétation erronée ou l'incompréhension de la part du témoin. En ajoutant dans son interprétation des informations relatives à la culture française, elle a pris aussi le rôle du médiateur culturel.

Certaines actions de l'interprète ne peuvent pas être attribuées de façon catégorique à un seul rôle. Par exemple, quand l'interprète rend le style du témoin plus cohérent, elle prend le rôle du censeur, mais en même temps elle facilite la compréhension de son énoncé.

A notre avis, une description fidèle du travail de l'interprète peut contribuer à l'amélioration de la qualité de l'interprétation judiciaire et, en même temps, à une meilleure exécution du droit à un procès équitable.

Bibliographie

- Gentile, A., U. Ozolins, M. Vasilakakos et al. (1996), *Liaison interpreting. A Handbook*. Melbourne: Melbourne University Press.
- Goffman, E. (1987), *Façons de parler*. Paris: Les Éditions De Minuit.
- Płońska, D. (2006), "Les rôles de l'interprète judiciaire", *Lingua Legis*, 14, pp. 24-31.
- Tryuk, M. (2004), *L'interprétation communautaire. Des normes et des rôles dans l'interprétation*. Warszawa: Wydawnictwo TEPIS.
- Wadensjö, C. (1997), "Recycled Information as a Questioning Strategy: Pitfalls in Interpreter-Mediated Talk", dans: S. E. Carr, R. Roberts, A. Dufour, D. Steyn (eds.),

The Critical Link: Interpreters in the Community. Amsterdam and Philadelphia: J. Benjamins. 35-51.

Wadensjö, C. (1998), *Interpreting as Interaction*. London and New York: Longman.

SUMMARY

The primary objective of this article is to show some examples of the actual activity of the court-room interpreter. The author points out the faults of common beliefs that an interpreter is exclusively geared to produce the body of a message. The interpreter is shown here as an active participant in the communicative process, who can operate independently and serve diverse purposes. All the empirical analyses are based on the interpreter's performance in the Warsaw District Court.

EMPFEHLUNGEN DES ÖSTERREICHISCHEN GERICHTSDOLMETSCHERVERBANDES FÜR DIE ANFERTIGUNG BEGLAUBIGTER ÜBERSETZUNGEN FÜR ÖSTERREICHISCHE BEHÖRDEN

Krystyna Kołodziej

Autorka jest absolwentką Filologii Germańskiej UJ w Krakowie, roczny pobyt na studiach germanistyki na Uniwersytecie Karla Eberharda w Tybindze. Członek zwyczajny PT TEPIŚ. Od 1992 r. prowadzi biuro tłumaczeń w Zakopanem. Pracuje m. in. dla sądów, prokuratury i Policji w miejscu zamieszkania. Współpracuje z kancelariami adwokackimi na terenie Polski i Niemiec. Jest autorką tłumaczenia opublikowanej w 1994 roku specjalistycznej książki dla lekarzy pediatrów „Monachijska funkcjonalna diagnostyka rozwojowa”. Członek Rady Naczelnej PT TEPIŚ.

Zu den wichtigsten Informationsquellen für polnische Dolmetscher und Übersetzer ist beim Übersetzen von Dokumenten und Urkunden „Kodeks tłumacza przysięgłego“. Der Österreichische Verband der Allgemein Beeideten und Gerichtlich Zertifizierten Dolmetscher hat auch Richtlinien bearbeitet, die die Arbeit der Übersetzer bei der Anfertigung beglaubigter Übersetzungen aus der deutschen Sprache und in die deutsche Sprache wesentlich erleichtern. Sie sind noch nicht veröffentlicht worden, dienen den Übersetzern jedoch zur Orientierung bei ihrer Arbeit. An vielen Stellen sind die polnischen und die österreichischen Empfehlungen ähnlich oder gleich.

Der Österreichische Verband der Allgemein Beeideten und Gerichtlich Zertifizierten Dolmetscher empfiehlt den angehenden Übersetzerinnen und Übersetzern das Werk von Dr. Mira Kadric „Dolmetschen bei Gericht“. Das Buch bietet Informationen über die allgemeinen Anforderungen und Kompetenzen des Übersetzens und Dolmetschens für Gerichte und Behörden. Die Autorin konzentriert sich jedoch auf den Aufgabenbereich der Dolmetscher in der gerichtlichen Verhandlung und erklärt ausführlich die Funktion der Dolmetscher im mündlichen Gerichtsverfahren (siehe Rezension von Peter Bartetzky).

I. ANWENDUNGSBEREICH

Die Übersetzung ist mit der Überschrift „Beglaubigte Übersetzung aus der Sprache/ in die ... Sprache“ bzw. mit der Überschrift „Auszugsweise Übersetzung aus der ... / in die Sprache“ zu versehen. Die Information über die Ausgangssprache, sowie die Richtung der Übersetzung ist deshalb wichtig, da unsere Übersetzung manchmal weiter (in die dritte Sprache) übersetzt wird.

Bei Übersetzungen in die Fremdsprache ist eine sinnngemäße fremdsprachige Überschrift anzubringen.

Nach den TEPIS-Empfehlungen sollte die Überschrift ein Bestandteil der schriftlichen, beglaubigten Übersetzung sein. Der polnische „Kodeks tłumacza przysięgłego“ weist auch darauf hin, dass die Information über die Richtung der Übersetzung absolut obligatorisch ist. Die Auskunft über die Zielsprache ist dagegen entbehrlich und kann – angegeben in der polnischen Sprache – nur eine informative Funktion für den Auftraggeber haben.

1. Original / Abschrift / Ablichtung

Das zu übersetzende Schriftstück ist anzusehen als Original oder Fotokopie (Abschrift). Diese Information ist in dem Beglaubigungsvermerk anzubringen. „Kodeks tłumacza przysięgłego“ definiert das Original einer Urkunde. Dieser Definition nach ist die Vorlage als Original zu bezeichnen, wenn sie ein Originalhandzeichen und/oder Siegel/Stempelabdruck des Ausstellers trägt. In den in Polen gefertigten Übersetzungen ist die Information über Form der Urkunde ebenso in der Beglaubigungsformel anzubringen.

2. Vollständigkeit und Richtigkeit

Die Ausgangstexte sind vollständig und genau zu übersetzen. Verlags- und drucktechnische Hinweise werden nicht übersetzt. Verlangt der Auftraggeber eine auszugsweise Übersetzung, so sind in der Übersetzung die Auslassungen zu kennzeichnen (mit [...] oder [omissis]).

Bei der Übersetzung von Vordrucken sind Leerspalten mit den Worten „*keine Eintragung*“ [Anm.d.Ü.] zu kennzeichnen.

Die Übersetzung muss dem Ausgangstext in Inhalt, Form und Schriftbild adäquat sein (vgl. Ö-Norm D 1200, Punkt 3.3.1 "Dokumentarische Übersetzung"). Im Ausgangstext mit Füllstrich geschlossene Zeilen sind auch in der Übersetzung entsprechend zu schließen.

Offensichtliche Irrtümer bei Inhalt oder Schreibweise sind nicht zu berichtigen, es ist jedoch in einer Anmerkung darauf hinzuweisen.

3. Auffälligkeiten

Auf Auffälligkeiten des vorgelegten Schriftstückes (z.B. Rasuren, handschriftliche Verbesserungen, Streichungen usw.) ist in einer Anmerkung hinzuweisen. Auf durchgestrichene oder unlesbare Stellen ist ebenso hinzuweisen.

4. Anmerkungen

Anmerkungen inhaltlicher Natur sind im Anschluss an die Übersetzung in Form von Endnoten und mit dem Zusatz „Anmerkung des Übersetzers“ kurz: [Anm.d.Ü. oder A.d.Ü.] zu versehen.

5. Gebührenmarken, Dienstsiegel und Stempel

Auf dem Original angebrachte Gebührenmarken, Dienstsiegel- und Stempelabdrucke sind kurz zu beschreiben; darin eventuell enthaltene Texte sind zu übersetzen.

Beglaubigungsvermerke sind grundsätzlich zu übersetzen.

6. Verbinden von Übersetzung und Ausgangstext

Die Übersetzung sollte in jedem Fall (für den Gebrauch sowohl im In- als auch im Ausland) mit der Urschrift/Abschrift/Ablichtung haltbar verbunden werden und zwar so, dass der Ausgangstext sich unter der Übersetzung befindet. Die Verbindung erfolgt mit einer Heftklammer, die mit einer Haftetikette überklebt wird; diese ist so anzubringen, dass sich die eine Hälfte auf der Vorderseite der Übersetzung, die andere Hälfte auf der Rückseite des Ausgangstextes befindet.

Die Etikette ihrerseits ist mit dem Siegel des Gerichtsdolmetschers zu versehen.

Um späteren Manipulationen vorzubeugen muss das Siegel auf beiden Seiten und zwar überlappend (also auf Original bzw. Ausgangstext und Übersetzung) angebracht werden, so dass der mit dem Siegelabdruck des Gerichtsdolmetschers versehene Zusammenhang nicht ohne äußerlich sichtbare Beschädigung aufgehoben werden kann.

Die unter den vorstehenden Ziffern genannten Empfehlungen entsprechen im Allgemeinen den Grundsätzen, die im „Kodeks tłumacza przysięgłego“ veröffentlicht wurden.

7. Beglaubigungsvermerk

Am Ende der Übersetzung ist ein Beglaubigungsvermerk anzubringen, der in deutscher Sprache wie folgt lautet: „Die genaue Übereinstimmung der vorstehenden Übersetzung mit der angehefteten Urschrift – Abschrift – Ablichtung bestätige ich unter Berufung auf meinen Eid.“

Dieser Beglaubigungsvermerk ist in Deutsch und in der Fremdsprache anzubringen.

Ist der Ausgangstext in anderen als lateinischen Schriftzeichen verfasst, ist vor dem Beglaubigungsvermerk eine Anmerkung darüber anzubringen, nach welcher Regel bzw. nach welcher Urkunden/Ausweis die Transkription/Transliteration erfolgt ist.

(Transliteration: buchstabengenaue Übertragung – s. ISO-Normen, Transkription: Übertragung eines Wortes nach den Klang- und Lautregeln der deutschen Sprache).

Neben dem Beglaubigungsvermerk ist der Siegelabdruck anzubringen.

8. Verwendung des Siegels

Das Siegel darf nur für beglaubigte Übersetzungen verwendet werden. Eine Verwendung als Privatstempel oder als Absenderstempel ist unzulässig.

Unter dem Siegelabdruck ist die Unterschrift des Dolmetschers so anzubringen, dass das Siegel leserlich bleibt.

Unter dem Beglaubigungsvermerk ist Ort und Datum zu verzeichnen.

Beglaubigungsvermerk, Siegelabdruck und Unterschrift des Dolmetschers sind in genau der Form und dem Wortlaut anzubringen, wie sie beim eintragenden Gerichtspräsidenten hinterlegt wurden.

II. INHALTLICHE ERFORDERNISSE

1. Behörden- und Gerichtsbezeichnungen

Behörden- und Gerichtsbezeichnungen sind bei ihrem ersten Auftreten in der Originalbezeichnung (gegebenenfalls in Transkription/Transliteration) und Übersetzung anzuführen. In der Folge wird nur mehr die übersetzte Bezeichnung verwendet.

2. Anschriftenangaben

Anschriftenangaben sind nicht zu übersetzen. Sie sind gegebenenfalls zu transkribieren oder zu transkribieren. Als Hilfsmittel für die Transliteration bzw. Transkription empfiehlt sich das Duden-Taschenbuch „Satzanweisungen und Korrekturvorschriften“.

3. Zahlen und Daten

Zahlen sind unverändert (z.B. in römischen oder arabischen Zahlzeichen) wiederzugeben. Zahlenangaben in Worten sind auch in der Übersetzung in Worten zu übertragen. Das gilt auch für die Bezeichnung von Monaten innerhalb einer Datumsangabe.

Die Reihenfolge der Zahlzeichen des Datums ist nach den üblichen Datumsvorschriften der Zielsprache (z.B. in Österreich nach :...Tag-Monat-Jahr) anzuordnen. Zahlenangaben in Worten sind auch in der Übersetzung in Worten zu bringen.

Ist das Datum in einer anderen Zeitrechnung angegeben, muss die Umrechnung in Klammer angeführt werden.

4. Abkürzungen

Abkürzungen sollen aufgelöst und übersetzt werden. Falls dies nicht möglich ist, muss in einer Anmerkung darauf hingewiesen werden. Die Anführung der weltbekannten Organisationsnamen oder Staatsnamen in abgekürzten Formen (wie z.B. UNO oder USA) dürfte in der Regel ausreichend sein.

5. Schreibfehler

Schreibfehler im Ausgangstext sind, soweit sie in der Übersetzung in der Originalschreibweise wiedergegeben werden, nicht zu berichtigen. Es soll jedoch in einer Anmerkung darauf hingewiesen werden.

6. Zeugnisse und Diplome

Bei Zeugnissen und Diplomen sind der Schultyp, die Noten, die Berufsbezeichnung oder der akademische Grad möglichst genau zu übersetzen. In einer Anmerkung kann eine inhaltlich entsprechende österreichische bzw. fremdsprachige Bezeichnung angegeben werden. Die Feststellung der österreichischen Entsprechung obliegt den zuständigen Behörden.

7. Personen- und Ortsnamen

Personen- und Ortsnamen sowie Adelsprädikate sind grundsätzlich nicht zu übersetzen, sondern in der Originalschreibweise mit allen diakritischen Zeichen wiederzugeben. Entsprechendes gilt für akademische Grade.

Verwendet die Fremdsprache andere als lateinische Schreibzeichen, sind die Personennamen zu transliterieren bzw. zu transkribieren. Lässt die Fremdsprache eine Transliteration nicht zu (wie z.B. das Arabische), so ist der Namen nach dem Klang und den Lautregeln der deutschen Sprache zu übertragen (Transkription).

Bei Übersetzungen in die deutsche Sprache ist für Ortsnamen oder andere geographische Bezeichnungen die fremdsprachige Schreibweise zu übernehmen. Gibt es eine allgemeinübliche deutsche Bezeichnung, so ist diese zu verwenden (s. Duden: „Wörterbuch geographischer Namen“).

Sofern Ortsnamen bzw. geographische Bezeichnungen sich geändert haben und dies dem Übersetzer bekannt ist, soll er dies in einer Anmerkung mit dem Zusatz „früher“ bzw. „jetzt“ bzw. „von .. bis..“ angeben.

Verantwortungsvolle Dolmetscher und Übersetzer sind stets um eine klare und zweifelsfreie Übersetzung bemüht, dabei halten sie sich selbstverständlich an den Ausgangstext. Dabei muss aber die auf die Einhaltung einer evtl. vorgeschriebenen Form geachtet werden. Ich hoffe mit diesen Ausführungen meinen polnischen Kolleginnen und Kollegen eine Hilfe gegeben zu haben für den Fall, dass sie für österreichische Behörden tätig werden müssen. Frau Mag. Christine Springer vom Österreichischen Verband der Allgemein Beeideten und Gerichtlich Zertifizierten Dolmetscher (ÖVGD) sei an dieser Stelle für ihre Mithilfe und ihren Rat sehr herzlich gedankt.

Bibliographie

Dienstleistung Übersetzen. Wien: ON Österreichisches Normungsinstitut.

Duden-Taschenbuch, Satzanweisungen und Korrekturvorschriften (1973). Mannheim: Bibliographisches Institut AG.

Duden Wörterbuch geographischer Namen, Europa (ohne Sowjetunion) (1966). Mannheim: Bibliographisches Institut.
Kierzkowska, D. (red.) (2005), *Kodeks tłumacza przysięgłego*. Warszawa: Wydawnictwo TEPIS.
Zikmund, H. (2000), *Duden Wörterbuch geographischer Namen des Baltikums*, Auflage 1. Mannheim: Bibliographisches Institut.
http://www.on-norm.at/publish/fileadmin/user_upload/dokumente/Broschueren/ON_allgemein/ON_dienstleistung_uebersetzen_2004-03.pdf
<http://www.gerichtsdolmetscher.at/deutsch/index.html>

SUMMARY

The Polish „Kodeks tłumacza przysięgłego” is a compendium of rules for preparing certified translations. The Austrian Association of Certified Court Interpreters has also elaborated a set of recommendations for making written translations of notarial deeds, contracts, certificates, and other documents for Austrian courts and authorities. The article is a short review of such principles, sometimes compared with those upheld in Poland.

JUDGMENTS IN POLISH-ENGLISH AND ENGLISH-POLISH TRANSLATION

Aleksandra Matulewska

Autorka jest doktorem nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa ogólnego, tłumaczem tekstów naukowych i prawniczych, adiunktem w Instytucie Językoznawstwa na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz współpracownikiem Szkoły Tłumaczy i Języków Obcych UAM w Poznaniu, gdzie uczy tłumaczenia specjalistycznego. Jest członkiem STP. Opublikowała artykuły w „Lingua Legis” nr 12 i 14.

Introduction

There is an abundance of different kinds of judgments which differ in some aspects but as it is not possible to describe all of them in detail as the material would probably be enough to write a book. Only the most characteristic elements of the macrostructure of judgments will be presented here. But first, it is necessary to distinguish different types of court decisions (*decision* is a hyperonym and a homonym at the same time).

(i) A **decision** is a “judicial or agency determination after consideration of the facts and the law; esp., a ruling order or judgment pronounced by a court when considering or disposing of a case” (Black’s 2004: 436).

(ii) A **judgment** is the official and final decision of a court upon the respective rights and claims of parties to a legal action or suit therein litigated and submitted to the court’s determination in order to resolve the dispute and determine the rights and

obligations of the parties to the proceedings. “Judgment includes an equitable decree and any order from which an appeal lies” (Black’s 2004: 858).

(iii) A **decree** is a term referring to a judgment given by a court of equity or chancery. In most federal and state courts of the United States of America decrees were replaced with judgments in compliance with the Rules of Civil Procedure.

(iv) An **order** is “a written direction or command delivered by a court or judge” but the term may also embrace “final decrees as well as interlocutory directions or commands” (Black’s 2004: 1130).

(v) There is also a **verdict** which is “a jury’s finding or final decision on the factual issues of a case” (Black’s 2004: 1592).

In Poland the following terms are used for different kinds of decisions:

(a) **Wyrok** is the final decision of a court given in contentious proceedings. It may be appealed against to the court of higher instance.

(b) **Postanowienie** is given in non-contentious proceedings and refers to the subject-matter of the case and has a similar role as *wyrok* in contentious proceedings, thus it is a final decision of a court which may be appealed against. There are also *postanowienia* that do not refer to the subject matter of the case e.g. *postanowienie o ustanowieniu adwokata z urzędu* [legal aid certificate].

(c) **Orzeczenie** is a general term which includes *wyrok* [judgment], *postanowienie* [decision], *nakaz zapłaty* [payment order], and *wpis do księgi wieczystej* [land and mortgage registry recordation order].

(d) **Zarządzenie** is a kind of order issued in the course of proceedings before the final decision is given. It usually concerns some technical aspect of the case.

In the field of translation studies, there are many translation strategies. However, from the point of legal translation two translation orientations are most important (Faber, Hjort-Pedersen and Klinge 1996/97: 21):

(i) “a **target language orientation**. This means that the translator tries to make her text look as much as possible like an original target language document. Consequently, she will orient her translation towards the target language community by imitating the way in which parallel documents are designed in the target language community and by borrowing linguistic material from such parallel texts in her translation purposes. In this case, then, there is little resemblance with the source text.”

(ii) “a **source language orientation**. This means that the translator does not make her translation look like an original target language document, but instead orients her translation towards the source language community by imitating the way in which the source language document is designed and by seeking to transfer semantically or near-literally the linguistic choices initially made by the source text producer. This means that there is a much higher degree of resemblance with the source text.”

In this essay *SLOT* stands for “Source-language oriented translation” and *TLOT* – “Target-language oriented translation.”

Translating English Judgments into Polish

English judgments are usually much more elaborate than Polish ones. The main body of the judgment often includes technical terms from different fields, hence translators must acquaint themselves with the subject-matter in question apart from having knowledge of the legal language of judgments.

Identification of the Court and Particulars Concerning the Authorized Body

The obligatory element of each judgment is the identification of the Court issuing it and particulars concerning people (judges) who are authorized to deliver the judgment.

SUPREME COURT OF ONTARIO THE HONOURABLE JUDGE (name)	<i>TLOT</i> : SĄD NAJWYŻSZY W ONTARIO SĘDZIA ... <i>SLOT</i> : SĄD NAJWYŻSZY W ONTARIO W SKŁADZIE...
COMMONWEALTH OF PENNSYLVANIA COUNTY OF PHILADELPHIA COURT OF COMMON PLEAS FAMILY COURT DIVISION	WSPÓLNOTA STANU PENSYLWANIA, HRABSTWO FILADELFA SĄD PRAWA ZWYCZAJOWEGO WYDZIAŁ RODZINNY
IN THE SUPREME COURT OF NEW SOUTH WALES EQUITY DIVISION	<i>SLOT</i> : W SĄDZIE NAJWYŻSZYM NOWEJ POŁUDNIOWEJ WALII W WYDZIALE PRAWA SŁUSZNOŚCI

Citation

A citation is a kind of reference to the case, which is actually composed of the name of the parties atop the proceedings and the number of the case and date that makes it possible to find the case in archives.

CITATION: Donmastery Pty Ltd v Albarran [2004] NSWSC 632	PRZYTOCZENIE: Donmastery Pty Ltd przeciw Albarran [2004] NSWSC 693
--	--

Title

The title indicates the type of a judgment given in the case.

DECREE	WYROK (WYDANY ZGODNIE Z PRAWEM SŁUSZNOŚCI)
DECREE NISI	WYROK NIEPRAWOMOCNY (WYDANY ZGODNIE Z PRAWEM SŁUSZNOŚCI)
DECREE ABSOLUTE	WYROK PRAWOMOCNY (WYDANY

JUDGMENT FOR DISSOLUTION OF MARRIAGE	ZGODNIE Z PRAWEM SŁUSZNOŚCI) WYROK W SPRAWIE ROZWIĄZANIA MAŁŻEŃSTWA
JUDGMENT	WYROK

Parties to the Proceedings

There are different names for parties to the proceedings depending on their type. In divorce proceedings there is a claimant/petitioner and a respondent or two co-petitioners.

PARTIES: Donmastery Pty Limited – Plaintiff Richard Albarran as Voluntary Liquidator of Project Management, Architecture, Construction, Interior (P.A.C.I.) Pty Limited – First Defendant Australian Securities and Investments Commission – Second Defendant	STRONY: Donmastery prywatna spółka akcyjna z ograniczonym prawem sprzedaży akcji – Powód Richard Albarran występujący/działający jako dobrowolny likwidator Przedsiębiorstwa Zarządzanie Projektami, Architektura, Budownictwo i Dekoracja Wnętrz (P.A.C.I.) prywatna spółka akcyjna z ograniczonym prawem sprzedaży akcji – Pierwszy Pozwany Australijska Komisja Papierów Wartościowych i Inwestycji – Drugi Pozwany
---	--

Summary of a Decision

This part of a judgment indicates the main decision issued in the case. What is characteristic of this part is the subjunctive which is often used to express the decision of the court.

DECISION: Order that company be wound up and liquidator be appointed.	SŁOT: WYROK: Zarządza się likwidację spółki oraz powołanie likwidatora.
---	---

Main Body of the Judgment

A characteristic of the main body of a judgment is that it is presented in the form of numbered paragraphs. Furthermore, the decision and opinion of the judge are usually expressed with the first person singular pronoun (“I”). This part usually starts with introductory information concerning the parties to the proceedings and their relationship, as well as the matter in question. In some cases the relief sought by the plaintiff may be specified. Next, there are grounds for the decision issued which include the findings of fact. Findings of fact are usually quite elaborate and include the description of the parties’ contentions and comments made upon them. This part may pose many problems for translators as it may concern strictly technical issues. A variety of terms

from different languages for special purposes are often used here, there are opinions of experts quoted as well, e.g. of a Chief Medical Examiner, psychiatrists, specialists in a given field. These are followed by the section with conclusions at which the Court arrived and the final decision which is based on all those previously mentioned aspects.

(i) The relief sought

The principal relief sought by the Plaintiff is ...	<i>SLOT</i> : Głównym roszczeniem Powoda jest by... <i>TLOT</i> : Powód wnosi przede wszystkim o...
---	--

(ii) Grounds

...the Court having reviewed and approved the documents of record having been submitted ...	...Sąd po zapoznaniu się z dokumentami, które zostały przedłożone i po zaakceptowaniu ich...
...on reading the pleadings and hearing the evidence and the submissions of counsel for the parties...	...po przeczytaniu pisemnego oświadczenia stron przedłożonego w toku rozprawy oraz po wysłuchaniu dowodów oraz argumentacji wysuniętej przez pełnomocników procesowych pozwanego i powoda...
The Court having jurisdiction of the parties hereto and of the subject matter hereof and having conducted a trial thereon and entered Findings of Fact on November 5, 1999, and Conclusions of Law on April 3, 2000; The Court having entered judgment in accordance with the Findings of Fact and the Conclusions of Law on April 3, 2000, that Microsoft has violated (...) and	Sąd będąc właściwym osobowo i rzeczowo do rozpatrzenia sprawy pomiędzy stronami niniejszego postępowania oraz po przeprowadzeniu rozprawy w tej sprawie i po ustaleniu faktów przedstawionych 5 listopada 1999 r. oraz przeprowadzeniu wniosku prawnego z dnia 3 kwietnia 2000 r.; (Sąd) wydał wyrok zgodny z ustalonymi faktami oraz wnioskiem prawnym z dnia 3 kwietnia 2000 r., orzekając że Microsoft naruszył... oraz...
Upon the record at trial and all prior and subsequent proceedings herein, it is this _____ day of June, 2000, hereby: ...	Po przeprowadzeniu procesu w oparciu o przedstawione dokumenty oraz wszelkie wcześniejsze i późniejsze postępowanie w tej sprawie, w dniu ... czerwca 2000 niniejszym stwierdza się:

(iii) Findings of fact

4. The parties have lived separate and apart for a continuous period in excess of six (6) months: irreconcilable differences have	4. Strony mieszkały oddzielnie i nieprzerwanie przez okres dłuższy niż 6 (sześć) miesięcy: różnice nie do rozwiązania spowodowały
---	---

caused the irretrievable breakdown of the marriage; efforts at reconciliation have failed; and, further efforts at reconciliation would not be in the best interests of the parties.	nieodwracalny rozpad małżeństwa, próby pojednania nie powiodły się, a co więcej, dalsze próby pojednania nie byłyby w najlepszym interesie stron.
5. The parties have each signed an affidavit waiving the requirements for a continuous period of living separate and apart in excess of two (2) years.	5. Obie Strony podpisały zeznanie pod przysięgą, w którym zrzekają się prawa do wnoszenia o oddzielne zamieszkiwanie przez ponad 2 (dwa) lata.
6. The parties have each signed a waiver of any right to a bifurcated hearing in this cause.	6 Każda ze Stron podpisała zrzeczenie się praw do dwutorowej rozprawy w tej sprawie.
7. No children were born to or adopted by the parties during their relationship and to the best of her knowledge (Wife's Name) is not pregnant at this time.	7. Żadne dzieci ani nie urodziły się z tego związku ani nie zostały przysposobione w czasie jego trwania, a w najlepszym swoim przekonaniu (imię i nazwisko żony) oświadcza, że nie jest w ciąży.
8. The Co-Petitioners have waived any right to spousal support.	8. Współ-wnioskodawcy zrzekają się prawa do alimentów na małżonka.
9. Neither Co-Petitioner has any interest in real property. The parties have disclosed to each other all assets and their tax returns for all years of the marriage. Neither party has a gross annualized income in excess of \$20,000 and the total annualized income of the parties is less than \$35,000.	9. Żadna ze stron nie ma nieruchomości. Strony ujawniły sobie nawzajem wszystkie aktywa oraz zeznania podatkowe za okres obejmujący wszystkie lata trwania małżeństwa. Żadna ze stron nie ma rocznego dochodu brutto przekraczającego 20 000 dolarów i całkowity roczny dochód stron wynosi mniej niż 35 000 dolarów.

(iv) (iv) Final decision

the Court, by virtue of the authority vested in it by law, decrees that ...	Sąd na mocy władzy nadanej mu prawem orzeka co następuje:...
the Court decrees and adjudges that ...	Sąd orzeka co następuje...
(The Court) ORDERED, ADJUDGED, AND DECREED as follows: ...	(Sąd) orzekł co następuje...
22 I make the following orders: ...	22. Zarządzam co następuje:...
WHEREFORE, IT IS HEREBY ORDERED, ADJUDGED AND DECREED: The present marriage between the parties is hereby dissolved, and the husband and wife are each hereby awarded a	A ZATEM, ORZEKA SIĘ CO NASTĘPUJE: Obecne małżeństwo pomiędzy stronami niniejszym rozwiązuje się, a oboje małżonkowie otrzymują <i>Wyrok rozwiązujący małżeń-</i>

Judgment of Dissolution of Marriage dissolving their present bonds of matrimony.	<i>stwo przez rozwód, który rozwiązuje wszelkie więzy małżeńskie ich łączące.</i>
--	---

Signature

Signed by ...	podpis...
By the COURT ...	w imieniu sądu...

Additional Information

The spouses are not free to remarry until a decree absolute has been granted by the court after a motion has been made to the court.	<i>TLOT</i>: Małżonkowie nie mogą ponownie wstąpić w związek małżeński tak długo jak na wniosek jednej ze stron Sąd nie wyda wyroku prawomocnego. <i>SLOT</i>: Małżonkowie nie mogą ponownie wstąpić w związek małżeński tak długo jak na wniosek jednej ze stron Sąd nie wyda wyroku kończącego postępowanie.
--	--

Information may also be included concerning the address of the courthouse, the number of the film on which the document is archived, etc.

Translating Polish Judgments into English

Translators usually do not deal with the whole text of a judgment in Poland but with a kind of summary of a judgment which is called *sentencja wyroku* [*the conclusion of the judgment*]. This is simply an account of the most important aspects of the decision adjudged. That is why Polish court decisions are usually shorter and less elaborate.

Docket number/Claim number

A docket number corresponds to a citation if supplemented with the particulars of the parties.

Sygn.akt R. XIV C 583/84	Docket number R. XIV C 583/84 Claim number R. XIV C 583/84
--------------------------	---

Title

The title of a Polish judgment may include the date or the fact that it was issued in the Republic of Poland.

SENTENCJA WYROKU W IMIENIU POLSKIEJ RZECZPOSPOLITEJ LUDOWEJ (Odpis)	THE CONCLUSION OF THE JUDGMENT IN THE NAME OF THE REPUBLIC OF POLAND (Copy)
---	---

WYROK (z dnia 14 stycznia 2004 r.)	Decree (as of 14th of January 2004)
------------------------------------	-------------------------------------

Date

The date will usually have a month written in words and the year will be followed by the abbreviation “r.” (standing for *year*).

Dnia 19. 7. 1984 r.	Dated: 19th of July 1984
(WYROK) z dnia 14 stycznia 2004 r.	Decree (as of 14th of January 2004)

Identification of the Court and Particulars Concerning the Authorized Body

The identification of a Court is given with the Division which gave the judgment. Furthermore, it includes the names of a judge or judges, lay judges if any, and the recording clerk.

Sąd Rejonowy dla m. St. Warszawy Wydział XIV Rodzinny i Nieletnich w składzie następującym Przewodniczący: SSR (name) Sędziowie: (names) Ławnicy: (names) Protokolant: (name)	The Regional Court for the capital city of Warsaw, 14 th Family and Minor Division sitting as: Presiding Judge of the Regional Court (name) Judges: (names) Lay judges: (names) Recording Clerk: (name)
---	--

Parties to the Proceedings

Every judgment includes the names and surnames of the parties to the proceedings.

...po rozpoznaniu w dniu 12. 7. 1984 r. w Warszawie przy udziale (names) sprawy z powództwa (name of the petitioner) przeciwko (name of the respondent) o rozwód...	...having heard, on 12 day of July 1984 in Warsaw, the case brought by the Petitioner against the Respondent for the dissolution of marriage...
---	---

Main Body of the Judgment

The main body of the judgment includes the following elements: (i) ***the grounds for the judgment*** in which the following matters are specified: the matter in question; the relief sought and the justification for it given by the parties; (ii) ***the findings of fact***; and (iii) ***a final decision*** which may be presented with its justification. The obligatory elements of a judgment are findings of fact and the judgment itself. However, findings of fact may be incorporated into the final decision, as often happens in divorce judgments, where findings of fact usually concern the fact of the marriage's dissolution.

(i) Grounds for the Judgment

The grounds for the judgment are usually given under the heading *Uzasadnienie* (*Grounds*).

(ii) Findings of Fact

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:...	The Court ascertained the following findings of fact:...
--	--

(iii) Final Decision (with Justification)

(sąd)	(The court adjudges and decrees as follows:)
1. małżeństwo zawarte dnia 4.4.1981 w Urzędzie Stanu Cywilnego w Warszawie-Mokotów za nr V-123/81 między Piotrem H. ur. 9.7.1911 i Eugenią H. z d. P. ur. 29.11.1917 rozwiązuje przez rozwód z winy pozwanego;	1. the marriage solemnized on the 4 th of April 1981 in the Marriage Registry for Warsaw-Mokotów (district) , marriage certificate no. V 123/81 by and between the Respondent, Piotr H. born on 9 th of July 1911 and the Petitioner, Eugenia H. née P. born on 29 of November 1917, be dissolved by divorce at the Respondent's fault;
2. orzeka eksmisję pozwanego Piotra H. z mieszkania nr 123 przy ul. Kwiatkowej 5 w Warszawie;	2. the Respondent be evicted from flat no 123 at ul. Kwiatkowa 5 in Warsaw;
3. uiszczony przez powódkę wpis tymczasowy w kwocie 2.000 zł uznaje za dostateczny;	3. the temporary court fee in the amount of PLN 2 000 paid by the Petitioner be deemed sufficient;
4. pobiera od pozwanego do Kasy Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy kwotę 600 zł tytułem opłaty od orzeczonej eksmisji;	4. the amount of PLN 600 be paid by the Respondent by way of a fee on the eviction adjudged hereby;
5. zasądza od pozwanego Piotra H. na rzecz powódki Eugenii H. kwotę 4.000 zł (cztery tysiące złotych) tytułem kosztów procesu.	5. the Petitioner be awarded from the Respondent the court fees in the amount of four thousand zlotys (PLN 4 000)
Sąd zważył co następuje:...	The Court has considered the following:...

Signature

Na oryginale właściwe podpisy	The original bears the actual signatures
-------------------------------	--

Additional Information Concerning a Copy

Niniejszy odpis wyroku wydano z akt Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy, XIV Wydział Rodzinny i Nieletnich, sygn. R.XIV.C.	This is a certified copy of the decree issued from the Records of the Regional Court of the capital city of Warsaw, 14 th Family and Minor
---	---

123/84 powódce Eugenii H. z zaznaczeniem, iż wyrok jest nieprawomocny. Pobrano opłatę kancelaryjną w kwocie 100 zł. Data Warszawa, dnia 18 sierp. 1984.	Division, docket no. R.XIV.C. 123/84 to the Petitioner with a provisory that it is not final and absolute. The Court Office fee in the amount of PLN 100 was collected. Dated: ... Warsaw, 18 August 1984.
--	---

Conclusions

There is a significant difference between Polish and English judgments concerning their structures. Polish ones are usually issued in an abbreviated form as *Sentencja wyroku*. English judgments are usually issued with full justification and the grounds for the decision. The major reason for such differences is the fact that English judgments if they establish a precedent, influence the legal system and future decisions concerning similar cases. The analogy between the cases influences the court decision, as the decision of a superior court is binding on the decision of an inferior court. The decision of the court of the same instance may also be taken into consideration. This so-called judge-made-law has a very visible impact on the form of a judgment. As a precedent setting judgment may affect the situation of participants in other proceedings, it is very important to be able to establish analogies between the cases in order to be able to decide whether to apply such a precedent or not. Incidentally, this problem is also connected with law reports which are simply detailed second-hand summaries of the grounds for the decision and the matter adjudged.

Bibliography

- Alcares, E., B. Hughes (2002), *Legal Translation Explained*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Faber, D., M. Hjort-Pedersen, A. Klinge (1996/97), *Introduction to English Legal Language*. BA Sproglinien.
- Garner, B. (ed.) (2004), *Black's Law Dictionary*. United States of America: Thomson Wesvol.
- Kierzkowska, D. (ed.) (1998), *Selection of English Documents*. Warsaw: TEPIS Publishing House.
- Kierzkowska, D. (2002), *Thumaczenie prawnicze* [Legal Translation]. Warsaw: TEPIS Publishing House.
- Kodeks Postępowania Cywilnego [Polish Code of Civil Proceedings].
- Kodeks cywilny [Polish Civil Code].
- Mellinkoff, D. (1963), *The Language of the Law*. Boston/Toronto: Little, Brown and Company.
- Poznański, J. (ed.) (1998), *Dokumenty polskie. Wybór dla tłumaczy sądowych* [Polish Documents. Selection for Translators and Court Interpreters]. Warszawa: Wydawnictwo TEPIS.

SUMMARY

This article presents the macrostructure of Polish and English judgments (Hughes, Varó 2002) in the aspect of translation. The author illustrates the text with examples and suggested translations. The provided translations are not the only possible ones. They just serve the purpose of illustrating translation problems and structural differences between Polish and English judgments. The conclusions are that the historically conditioned differences in the legal realities of Poland (civil law) and the English-speaking countries (common law and equity) affect the structure and contents of judgments. Thus, Polish judgments are shorter than British and American ones.

CYWILNA I KOŚCIELNA PRZYSIĘGA MAŁŻEŃSKA PO POLSKU I PO NIEMIECKU

Anna Labe

Autorka jest absolwentką Filologii Germańskiej UJ w Krakowie, tłumaczem przysięgłym języka niemieckiego, członkiem zwyczajnym PT TEPIŚ. Od 1987 r. prowadzi biuro tłumaczeń w Krakowie. Współpracuje z sądami, kancelariami prawnymi i notarialnymi. Specjalizuje się w tłumaczeniach prawnych i ekonomicznych.

Zawieranie małżeństwa (*die Eheschließung, die Eheeingehung*) regulują w Polsce przepisy Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego oraz stosowne paragrafy konkordatu, a więc umowy, którą Polska zawarła z Watykanem w dniu 28. 07. 1993 r., ratyfikowanej 23. 02. 1998 r.

Zgodnie z obowiązującym prawem małżeństwo można zawierać przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego wybranym przez osoby zamierzające wstąpić w związek małżeński, a także w obecności duchownego Kościoła lub innego związku wyznaniowego. Nie ma więc obowiązku tzw. ślubu cywilnego, jeśli spełnione zostaną określone procedury, a zawarcie małżeństwa zostanie zarejestrowane w USC. Takiej swobody wyboru nie mają obywatele Niemiec, Austrii, ani Szwajcarii.

W Niemczech kwestia ta została uregulowana w Kodeksie Cywilnym (*BGB*). Od 1946 r. obowiązywała ustawa „Das Ehegesetz”, wprowadzona przez aliantów początkowo na okres przejściowy, która podlegając licznym nowelizacjom przetrwała ponad czterdzieści lat. Dopiero 4 maja 1998 r. uchwalono nowe przepisy, uchylające „das Ehegesetz”, a mianowicie: *Gesetz zur Neuordnung des Eheschließungsrechts*. W Niemczech, podobnie jak w Austrii i Szwajcarii, ślub cywilny (*Zivilehe*) jest obowiązkowy. Zawarcie związku małżeńskiego przed duszpasterzem uznanego wyznania jest dla władz cywilnych niewystarczające i nie wywołuje skutków prawnych. Zawarcie małżeństwa następuje przez złożenie zgodnego oświadczenia obydwu osób o wstąpieniu w związek małżeński w obecności urzędnika stanu cywilnego.

Nowe przepisy wprowadziły w Republice Federalnej Niemiec zmiany i uproszczenia. Zniesiono obowiązek zapowiedzi (*das Aufgebot*). Wywieszanie do publicznego wglądu informacji o osobach zamierzających wstąpić w związek małżeński pozostawało w sprzeczności z przepisami ustawy o ochronie danych osobowych (*Da-*

tenschutzgesetz), dlatego też zostało zastąpione przez „Anmeldung der Eheschließung”.

Zgodnie z nową ustawą w Niemczech nie ma obowiązku powoływania świadków (*Trauzeugen*). Ich obecność podczas ceremonii ślubnej w USC zależy więc od woli przyszłych małżonków. Zlikwidowano również zakaz wstępowania w związek małżeński przez okres 10 miesięcy dla kobiet po rozwiązaniu wcześniejszego związku – funkcjonujący zresztą od dawna jako martwy przepis.

Urzędnik stanu cywilnego właściwy z uwagi na miejsce zamieszkania lub pobytu jednego z małżonków (*der für den Wohn-, bzw. Aufenthaltsort der Brautleute zuständige Standesbeamte*) ma obowiązek sprawdzić, czy spełnione są przesłanki dla zawarcia małżeństwa, czy nie ma przeszkód na drodze do zawarcia małżeństwa (*Abwesenheit von Ehehindernissen*) i czy nie mamy do czynienia z przypadkiem bigamii lub małżeństwa zawieranego pomiędzy bliskimi członkami rodziny (*Doppel- bzw. Verwandtenehe*). Tak więc, mimo uproszczeń, nie ma możliwości zawarcia małżeństwa od razu, chyba że właściwy urzędnik w oparciu o przedłożone dokumenty i złożone oświadczenia uzyska absolutną pewność, iż spełnione są wszystkie wymogi ustawowe.

Małżeństwa nie mogą zawrzeć osoby niepełnoletnie, a więc takie, które nie osiągnęły wymaganego wieku (*nicht ehemündig*), ubezwłasnowolnione całkowicie (*entmündigt*), dotknięte chorobą psychiczną (*geisteskrank*), spokrewnione w linii prostej (*Verwandte in gerader Linie*) oraz będące w innym związku małżeńskim. Z ważnych powodów sąd opiekuńczy może zezwolić na zawarcia małżeństwa kobiecie, która ukończyła 16 lat.

Osoby zamierzające zawrzeć małżeństwo (*Ehewillige*) są obowiązane przedstawić kierownikowi urzędu stanu cywilnego:

1. dokument stwierdzający tożsamość (*Personalausweis, Pass*) oraz złożyć odpis skrócony aktu urodzenia (*Geburtsurkunde*), a także dowód ustania lub unieważnienia małżeństwa, jeżeli pozostawały poprzednio w związku małżeńskim, np. wyrok rozwodowy (*Scheidungsurteil*) lub akt zgonu współmałżonka (*Todesurkunde*),

2. złożyć pisemne zapewnienie, że nie wiedzą o istnieniu okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa,

3. przedłożyć zezwolenie na zawarcie małżeństwa, jeżeli tego wymagają przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (*Genehmigung zur Eheschließung*).

Cudzoziemiec zamierzający zawrzeć małżeństwo obowiązany jest przedstawić kierownikowi urzędu stanu cywilnego **zaświadczenie o zdolności prawnej do zawarcia małżeństwa** (*Ehefähigkeitszeugnis*) wydane przez właściwy organ w kraju cudzoziemca lub przedstawicielstwo dyplomatyczne. Na wniosek cudzoziemca sąd może go zwolnić od złożenia takiego dokumentu, jeżeli uzyskanie zaświadczenia jest utrudnione.

Osobom zamierzającym zawrzeć małżeństwo przed duchownym danego kościoła lub innego związku wyznaniowego, kierownik urzędu stanu cywilnego wydaje zaświadczenie stwierdzające brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa. Zaświadczenie traci moc po upływie trzech miesięcy od dnia jego wydania. Wydając

zaświadczenie, kierownik urzędu stanu cywilnego informuje strony o dalszych czynnościach koniecznych do zawarcia małżeństwa.

Przyszli małżonkowie podejmują decyzję dotyczącą nazwiska. Każdy z nich może złożyć oświadczenie o nazwisku, jakie będzie nosił po zawarciu małżeństwa (*Abgabe der Namenserklärung*). Małżonkowie mogą nosić wspólne nazwisko będące dotychczasowym nazwiskiem jednego z nich. Mogą również zachować swoje dotychczasowe nazwiska, albo połączyć je z nazwiskiem współmałżonka.

Po zawarciu małżeństwa w formie wyznaniowej ze skutkiem w prawie polskim, duchowny zobowiązany jest w ciągu 5 dni od daty ślubu przesłać do właściwego miejscowo USC zaświadczenie, na podstawie którego zostanie sporządzony akt małżeństwa (*Heiratsurkunde*).

A co mówią na ten temat stosowne przepisy konkordatu? Kwestię tę reguluje artykuł 10:

1. Od chwili zawarcia małżeństwo kanoniczne wywiera takie skutki, jakie pociąga za sobą zawarcie małżeństwa zgodnie z prawem polskim, jeżeli

a) między nupturientami (osobami, które zamierzają zawrzeć związek małżeński) nie istnieją przeszkody wynikające z prawa polskiego,

b) złożą oni przy zawieraniu małżeństwa zgodne oświadczenie woli dotyczące wywarcia takich skutków,

c) zawarcie małżeństwa zostało wpisane w aktach stanu cywilnego na wniosek przekazany Urzędowi Stanu Cywilnego w terminie pięciu dni od zawarcia małżeństwa; termin ten ulega przedłużeniu, jeżeli nie został dotrzymany z powodu siły wyższej, do czasu ustania tej przyczyny.

2. Przygotowanie do zawarcia małżeństwa kanonicznego obejmuje pouczenie nupturientów o nierozzerwalności małżeństwa kanonicznego oraz o przepisach prawa polskiego dotyczących skutków małżeństwa.

3. Orzekanie o ważności małżeństwa kanonicznego, a także w innych sprawach małżeńskich przewidzianych w prawie kanonicznym, należy do wyłącznej kompetencji władzy kościelnej.

4. Orzekanie w sprawach małżeńskich w zakresie skutków określonych w prawie polskim należy do wyłącznej kompetencji sądów państwowych.

Oczywiście w przypadku zawierania małżeństwa przez osoby będące obywatelami różnych państw, a nie władające w sposób wystarczający językiem polskim, konieczna jest obecność tłumacza przysięgłego. Z uwagi na podniosły charakter uroczystości oraz skutki prawne, które wywołuje składane wówczas oświadczenie, należy ważyć każde wypowiedane słowo, aby żaden z uczestników nie mógł potem zarzucić tłumaczowi, że czegoś nie zrozumiał, bądź zrozumiał niewłaściwie, a co za tym idzie złożył nieważną przysięgę małżeńską. Przebieg ceremonii w USC opisany został szczegółowo w „Dokumentach polskich – wyborze dla tłumaczy sądowych”, opracowanych przez p. Janusza Poznańskiego. Autorka ograniczy się jedynie do przytoczenia tekstu przysięgi małżeńskiej składanej podczas uroczystości zaślubin przez Państwa Młodych, zaś wszystkich zainteresowanych odsyła do wymienionego powyżej źródła. Podczas uroczystości w Urzędzie Stanu Cywilnego przyszli małżonkowie wypowiadają, powtarzając w ślad za kierownikiem USC, następujące słowa:

"Świadomy praw i obowiązków wynikających z założenia rodziny, uroczystie oświadczam, że wstępuję w związek małżeński z (...imię Panny Młodej) i przyrzekam, że uczynię wszystko, aby nasze małżeństwo, było zgodne, szczęśliwe i trwałe."

Autorka proponuje następujący przekład:

„Bewusst der Rechte und Pflichten, die sich aus der Familiengründung ergeben, erkläre ich hiermit feierlich, dass ich die Ehe mit „X“ eingehe und verspreche alles zu tun, damit unsere Ehe harmonisch, beständig und glücklich bleibt“.

Po wymianie obrączek (*Tausch der Eheringe/ Trauringe*) urzędnik stanu cywilnego ogłasza ich mężem i żoną.

W Niemczech urzędnicy stanu cywilnego mają większą swobodę co do przebiegu uroczystości. Na pewno muszą odebrać od narzeczonych oświadczenie o woli wstąpienia w związek małżeński oraz ogłosić ich mężem i żoną. W pozostałym zakresie mają wolną rękę i mogą uwzględniać życzenia nowożeńców odnośnie organizacji uroczystości. Tak więc przebieg uroczystości jest dla tłumacza wielką niewiadomą i niemałym wyzwaniem, jeśli trafi na przykład na osobę, która dla podkreślenia uroczystego charakteru wystąpienia zechce zastosować isticie barokowy, kwiecisty styl mowy. W punkcie kulminacyjnym ceremonii urzędnik zwraca się do każdego z małżonków z pytaniem, czy wyraża wolę wstąpienia w związek małżeński. Zgodnie z relacją osób, które zawierały małżeństwo za granicą, a także na podstawie rozmowy telefonicznej, którą autorka przeprowadziła w jednym z niemieckich USC, ma ono następujące brzmienie:

„Ich frage Sie XX, wollen Sie die Ehe mit YY eingehen, dann sagen Sie ja.“

Po uzyskaniu odpowiedzi twierdzącej na tak postawione pytanie, urzędnik ogłasza, iż narzeczeni stają się mężem i żoną:

„Nachdem Sie beide meine Fragen bejaht haben, spreche ich aus, dass Sie nunmehr kraft Gesetzes rechtmäßig verbundene Eheleute sind.“

W kościele katolickim, w stosownym momencie liturgii, kapłan zwraca się do narzeczonych następującymi słowami: „Skoro zamierzacie zawrzeć sakramentalny związek małżeński, podajcie sobie prawe dłonie i wobec Boga i Kościoła powtarzajcie za mną słowa przysięgi małżeńskiej:”

Narzeczeni powtarzają teraz kolejno za kapłanem:

„Ja (imię) biorę Ciebie (imię) za żonę (męża) i ślubuję Ci miłość, wierność i uczciwość małżeńską oraz że Cię nie opuszczę aż do śmierci. Tak mi dopomóż, Panie Boże Wszechmogący, w Trójcy Jedyny i wszyscy Święci.”

Kapłan: „Co Bóg złączył człowiek niech nie rozdziela. Małżeństwo przez was zawarte ja powagą Kościoła katolickiego potwierdzam i błogosławię w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego”.

Przebieg uroczystości w kościele niemieckim jest podobny, a niekiedy wręcz identyczny. Narzeczeni zwracają się do siebie i wypowiadają następujące słowa przysięgi:

"A., vor Gottes Angesicht nehme ich dich an als meine Frau/meinen Mann. Ich verspreche dir die Treue in guten und bösen Tagen, in Gesundheit und Krankheit, bis der Tod uns scheidet. Ich will dich lieben, achten und ehren alle Tage meines Lebens."

Po złożeniu przysięgi następuje wymiana obrączek (*Ringübergabe*).

Kapłan może się również zwracać do narzeczonych z pytaniami o treści jak wyżej, na które wystarczy jedynie udzielić odpowiedzi twierdzącej. Małżonkowie podają sobie prawe dłonie, a kapłan wiąże je stułą na znak zawartego małżeństwa i wypowiada znamienne słowa:

„Was Gott zusammengefügt hat, das soll der Mensch nicht scheiden.“

Po przesłedzeniu stosownych przepisów w sprawie zawierania małżeństw świeckich i kościelnych w Polsce i krajach niemieckiego obszaru językowego okazuje się, że różnice nie są duże. Wymogi tu i tam są podobne. Również przebieg uroczystości, zwłaszcza w kościele, oraz słowa wypowiedzianej przysięgi małżeńskiej są niemal identyczne. Sporym ułatwieniem dla Polaków jest możliwość zawarcia tzw. ślubu konkordatowego, ponieważ w trakcie jednej ceremonii wstępują w związek małżeński wywołujący skutki zarówno z punktu widzenia prawa kanonicznego, jak i cywilnego.

Zdarza się, że na ślubnym kobiercu chcą stanąć w Polsce osoby, które jako dzieci wyjechały wraz z rodzicami za granicę i są teraz obywatelami innego kraju. Oprócz aktu urodzenia (polskiego) muszą przedłożyć w USC dokument potwierdzający, iż w świetle prawa są nadal obywatelami polskimi (*Staatsangehörigkeitsnachweis*), albo też iż w wyniku działań podjętych przez rodziców, przez nich samych, lub kraj docelowy utraciły obywatelstwo naszego kraju (*Verlust der Staatsangehörigkeit*). Zaświadczenia takie można zdobyć w urzędach paszportowych właściwych dla ostatniego miejsca zamieszkania przed wyjazdem z Polski. Do wniosku o wydanie zaświadczenia należy dołączyć aktualne poświadczenie ostatniego zameldowania przed wyjazdem. Osoby, które zrzekły się obywatelstwa polskiego, przedkładają stosowną decyzję o utracie obywatelstwa naszego kraju i zawierają małżeństwo w Polsce jako obcokrajowcy.

Są to dodatkowe i dość czasochłonne formalności, trudne do zrozumienia dla osób mieszkających za granicą, które większość spraw urzędowych są w stanie załatwić „od ręki” przez Internet. Dobrze jest, jeśli tłumacz posiada choćby podstawową wiedzę na temat wymogów związanych z powyższą tematyką i może służyć informacjami osobom, które w trakcie ceremonii zaślubin będą korzystały z jego usług. Z pewnością skróci to procedurę poprzedzającą ślub i ułatwi osobom zamieszkałym za granicą poruszanie się po polskich urzędach. To kolejny dowód na to, że czasami dla dobra odbiorcy naszych usług tłumacz musi być asystentem, sekretarzem, opiekunem i nie powinien ograniczać się li tylko do wykonywania czynności stricte translatorskich.

Ustawy

Gesetz zur Neuordnung des Eheschließungsrechts (Bundesgesetzblatt I 1998, S. 833)

Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. (Dz.U. Nr 51)

Ustawa z 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 9, poz. 59 ze zm.)

Ustawa z 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. Nr 36 poz. 180 ze zm.)

Bibliografia

- Creifelds, C. (2000), *Rechtswörterbuch*. München: C.H.Beck.
Kienzler, I. (2000), *Słownik prawniczo-handlowy*. Warszawa: Wydawnictwo AWM.
Kilian, A. (1996), *Słownik języka prawniczego i ekonomicznego*. Warszawa: C. H. Beck.
Poznański, J. (1996), *Dokumenty Polskie. Wybór dla tłumaczy sądowych*. Warszawa: Wydawnictwo TEPIS.
Schönfelder, H. (1995), *Deutsche Gesetze, Sammlung des Zivil-, Straf- und Verfahrensrechts*. München: C. H. Beck.

SUMMARY

The author presents her own proposal for translation of the lexical items connected with the act of marriage conducted in the Civil Registry Office and in church based on Polish and German regulations. She also points out the differences in the wedding ceremonies in both countries.

EuroTermBank – NOWOCZESNE NARZĘDZIE WYSZUKIWANIA SPECJALISTYCZNYCH INFORMACJI TERMINOLOGICZNYCH

Tomasz Borkowski

Autor jest absolwentem Instytutu Lingwistyki Stosowanej, gdzie studiował na specjalizacji tłumaczeniowej w zakresie języka angielskiego i rosyjskiego. Od ponad pięciu lat współpracuje z Wydawnictwem Translegis jako koordynator terminologiczny w redakcji przekładów polskich aktów prawnych na język angielski, posługując się programem wspomagającym tłumaczenie. W Katedrze Języków Specjalistycznych Wydziału Lingwistyki Stosowanej i Filologii Wschodniosłowiańskich UW podjął w 2003 roku studia doktoranckie z zamiarem przygotowania pracy na temat metody tworzenia dwujęzycznych zbiorów terminologicznych, a od 2002 roku jest tam wykładowcą tłumaczeń ekonomiczno-prawniczych. W latach 2005-2006 pracował na stanowisku głównego specjalisty w Ośrodku Przetwarzania Informacji w Warszawie, zajmując się obsługą językową i techniczną uczestnictwa OPI w projekcie EuroTermBank.

Artykuł stanowi swoiste podsumowanie charakterystyki prac związanych z projektem EuroTermBank z perspektywy specjalisty, którego praca wymaga kontaktu ze źródłami terminologicznymi (tłumacz; naukowiec; językoznawca; wykładowca i in.). Tekst prezentuje szerokie spektrum wiedzy dotyczącej realizacji projektu począwszy od przesłanek, które spowodowały jego powstanie, aż do początku funkcjonowania banku terminologii będącego wynikiem tego projektu.

1. Przesłanki dla rozpoczęcia prac nad projektem EuroTermBank

We współczesnym świecie istnieje konieczność sprostania wymogom rosnącej globalizacji powodującej natężoną komunikację międzynarodową, a więc i wielojęzyczną. Skuteczność takiej komunikacji zależy w dużej mierze od jakości zasobów terminologii. W tym kontekście zaobserwowano w nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej znaczne rozproszenie zbiorów terminologicznych w różnych instytucjach, a także pojęciową niespójność i brak koordynacji przy opracowywaniu terminologii. Należy również podkreślić wysoką niekompatybilność strukturalną i techniczną zasobów: różne struktury haseł terminologicznych oraz rozmaite formaty zapisu danych, w tym również coraz bardziej przestarzała forma papierowa. Taka sytuacja zdecydowanie nie sprzyja sprawnemu porozumiewaniu się w kontekście międzynarodowym.

2. Cele projektu

Odpowiedzią na opisany stan rzeczy było rozpoczęcie prac nad przedsięwzięciem, którego pełna nazwa, zarazem ogólnie określająca jego cel, brzmi: *Collection of Pan-European Terminology Resources through Cooperation of Terminology Institutions – Gromadzenie ogólnoeuropejskich zasobów terminologii poprzez współpracę organizacji terminologicznych*. Nazwa skrókowa to *EuroTermBank* (lub ETB – w dokumentacji projektu). Prace rozpoczęły się w styczniu 2005 roku, a zakończyły się z końcem grudnia 2006.

Przedsięwzięcie to miało na celu stworzenie ogólnie dostępnego wielojęzycznego centralnego internetowego banku terminologicznego poprzez elektroniczną integrację zasobów terminologicznych różnych organizacji z państw będących partnerami projektu, i poprzez to jednolite elektroniczne rozpowszechnienie danych terminologicznych zawartych w tych źródłach niezależnie od ich wyjściowego formatu zapisu. Realizacja przedsięwzięcia dokonywała się na drodze harmonizacji i konsolidacji działań w dziedzinie opracowywania terminologii w nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej na podstawie doświadczeń istniejących i funkcjonujących w Unii Europejskiej sieci terminologicznych. Integracja zasobów terminologicznych w ramach EuroTermBanku zakładała usunięcie technicznej i zmniejszenie strukturalnej niekompatybilności w zbiorach będących w posiadaniu poszczególnych partnerów oraz miała umożliwić natychmiastowy bezpłatny dostęp do terminologii wysokiej jakości dla wszystkich potencjalnych użytkowników strony. Bank ten ma również działać jako interfejs, tzn. ma umożliwić dostęp do innych istniejących banków i zasobów terminologicznych UE (tzw. baz zewnętrznych) poprzez stworzenie i wdrożenie mechanizmów i procedur wymiany danych.

Podstawowa idea przedsięwzięcia – powszechny bezpłatny dostęp do informacji elektronicznych zgromadzonych w EuroTermBanku i dzięki temu rozpowszechnianie zasobów początkowo zawierających te informacje odrębnie – jest przejawem chęci aktywnego działania na rzecz interakcji ze społeczeństwem nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej. Dokonywać się to będzie poprzez usprawnienie praktyki w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych (tzw. „e-włączenie” społeczeństwa chroniące je przed „e-

wyobcowaniem”) na rzecz skutecznego przepływu elektronicznych informacji terminologicznych. Jednocześnie uczestnictwo w projekcie ma umożliwić instytucjom w krajach partnerskich unowocześnienie infrastruktury lingwistycznej przez zastosowanie nowoczesnej metodologii terminograficznej (dotyczącej strukturyzacji haseł terminologicznych).

3. Ramy organizacyjne projektu EuroTermBank

Projekt EuroTermBank realizowany był w ramach europejskiego programu *eContent*. Program ten ma na celu pomoc w tworzeniu, wykorzystywaniu i dystrybucji europejskich treści cyfrowych/elektronicznych, a także promocję różnicowania językowego i kulturowego w globalnej sieci internetowej i społeczeństwie informacyjnym poprzez ułatwienie dostępu do informacji z sektora publicznego i rozpowszechnienie ich korzystania.

Treści cyfrowe to informacje publikowane lub zamieszczane na dowolnej platformie internetowej, począwszy od tradycyjnych stron www, przez komunikację bezprzewodową, aż po nowoczesne interaktywne rozwiązania internetowe.

EuroTermBank realizowany był przy wielostronnej współpracy partnerów będących liderami w zakresie informacji elektronicznej. Koordynatorem projektu była firma **Tilde** (Łotwa), która jest wiodącą firmą informatyczną w krajach bałtyckich, specjalizującą się w technologiach językowych, oprogramowaniu wielojęzycznym i internetowym oraz lokalizacji. Chcielibyśmy krótko opisać pozostałych partnerów projektu.

Instytut Zarządzania Informacją (IMM, Niemcy) – to naukowy instytut badawczy Wydziału Informatyki i Studiów dotyczących Komunikacji Uniwersytetu Nauk Stosowanych w Kolonii. Celem IMM jest przygotowywanie, wdrażanie i koordynowanie projektów badawczo-rozwojowych w dziedzinie zarządzania informacją oraz świadczenie usług doradczych i eksperckich dla małych i średnich przedsiębiorstw. W projekcie ETB Instytut ten odpowiadał za tworzenie sieci organizacji terminologicznych oraz opracowanie ram organizacyjnych i prawnych ETB.

Centrum Technologii Językowych (CST, Dania) jest instytutem badawczym na Uniwersytecie Kopenhaskim. Jego rolą jest prowadzenie i propagowanie badań strategicznych dotyczących technologii językowych i rozwoju handlu w tej dziedzinie oraz w dziedzinie lingwistyki komputerowej w Danii. W projekcie ETB Centrum Technologii Językowych było odpowiedzialne za stworzenie sieci organizacji terminologicznych, a także opracowanie metodologii i norm dotyczących stworzenia banku.

Instytut Języka Litewskiego (LKI, Litwa) to ośrodek badania języka litewskiego. Jego główna działalność skupia się na leksykologii, leksykografii oraz badaniu struktury gramatycznej języka litewskiego, a także badaniu historii i dialektów tego języka. W projekcie ETB Instytut ten odpowiedzialny był za promowanie, upowszechnianie, marketing i wykorzystanie zasobów ETB, a także za gromadzenie zasobów krajowych.

Komisja Terminologiczna Łotewskiej Akademii Nauk (LAS, Łotwa) – jej główne cele obejmują sprzyjanie działalności badawczej w naukach podstawowych i stosowanych, propagowanie studiów nad historią i kulturą Łotwy, oraz rozwoju języka łotewskiego. Należy do nich także doradzanie rządowi w kwestiach naukowych, dbanie o terminologię naukową, jak również o przestrzeganie norm w encyklopediach. W projekcie LAS odpowiadał za selekcję, pozyskanie i przetwarzanie zasobów terminologii zebranych przez partnerów w poszczególnych krajach, a także za gromadzenie zasobów krajowych.

Morphologic (Węgry) to wiodąca firma węgierska w dziedzinie przetwarzania języka naturalnego. Oferuje pełen zakres narzędzi do analizy językowej, zgromadziła ponad dziesięcioletnią wiedzę dotyczącą opracowywania aplikacji językowych i przygotowywania korpusów. W projekcie ETB odpowiadała za analizę wymogów, projekt systemu ETB oraz gromadzenie zasobów krajowych.

Uniwersytet w Tartu (Estonia) – Wydział Językoznawstwa Estońskiego i Ugrofińskiego: przeprowadza badania w dziedzinie terminologii, lingwistyki korpusowej, lingwistyki komputerowej, leksykografii i leksykologii oraz morfologii. W projekcie ETB Uniwersytet ten odpowiadał za ocenę i opracowanie systemu oraz gromadzenie zasobów krajowych.

Ośrodek Przetwarzania Informacji (OPI, Polska). Kluczowym zadaniem Ośrodka jest ułatwienie szybkiego dostępu do najbardziej aktualnych informacji o polskiej nauce. OPI jest właścicielem zasobów informacji gotowych do wykorzystania dla sformułowania polityki państwowej w zakresie badań i innowacji, jak również przygotowania odpowiednich analiz i statystyk. W projekcie Ośrodek ten odpowiadał za zebranie krajowych zbiorów terminologii, a także za upowszechnianie projektu na poziomie krajowym.

Idea współpracy partnerów w zakresie tworzenia EuroTermBanku polegała na współdziałaniu w ramach sieci organizacji terminologicznych (twórców i posiadaczy zasobów terminologicznych) zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Jeżeli chodzi o poziom krajowy, każdy z partnerów z nowych krajów członkowskich UE miał za zadanie zebrać w swoim kraju jak największą liczbę zasobów terminologicznych, zarówno w formie elektronicznej (minimum 100 000), jak i papierowej (minimum 20 000), tak, aby w rezultacie EuroTermBank obejmował co najmniej 500 000 haseł terminologicznych.

4. Realizacja projektu

Realizacja przedsięwzięcia dokonywała się przede wszystkim na drodze konsolidacji prac obejmujących pozyskanie jak największej liczby co najmniej dwujęzycznych źródeł terminologicznych, czyli „budulca” bazy EuroTermBank, w 5 nowych krajach członkowskich. Ustalono preferencje dla baz typu: język narodowy specjalistyczny oraz co najmniej jeden język obcy, z naciskiem na język angielski, choć inne języki nie były wykluczone (j. niemiecki i francuski, z racji wielu źródeł z terminologią wspólnotową, również pojawiał się często). Istotą sukcesu w procesie pozyskiwania źródeł było uzyskanie zgody właścicieli praw autorskich do poszczególnych zbio-

rów na nieodpłatne przekazanie ich z zamiarem publikacji tych zasobów na stronie banku ETB po ich imporcie. Dokonało się to na podstawie umów dotyczących przekazania takich praw lub zezwoleń autorów na wykorzystanie ich pracy w ramach budowy ETB.

Zarówno opisane powyżej, jak i wszystkie inne działania zaplanowane w zakresie realizacji ETB określone są w tzw. *workpackages* (pakietach zadań). Kolejne spotkania partnerów pozwalały na ocenę zaawansowania tych prac oraz wyznaczanie nowych zadań dla partnerów, dzięki czemu proces realizacji przedsięwzięcia mógł przebiegać sprawnie i terminowo. Podsumowanie wykonania kolejnych zadań zawarte jest w dokumentach końcowych (tzw. *deliverables*) zredagowanych przez poszczególnych partnerów projektu EuroTermBank odpowiedzialnych za daną kwestię. W ten sposób dokumenty te tworzą metodologiczne, techniczne i prawne ramy przedsięwzięcia pozwalające na stworzenie elektronicznych informacji terminologicznych wysokiej jakości i zagwarantowanie ich sprawnego przepływu dzięki właściwemu wykorzystaniu technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Jednocześnie każdy z partnerów zobowiązał się do informowania o projekcie w swoim kraju poprzez organizację seminariów, uczestnictwo w konferencjach naukowych, wystąpienia z referatami na zebraniach naukowych, zamieszczanie informacji o ETB w Internecie, publikację artykułów. Wszystkie te działania miały na celu zwrócenie uwagi społecznej na tę cenną inicjatywę.

Przyjrzyjmy się innym podstawowym kierunkom prac w ramach projektu ETB, poza opisanym już procesem pozyskiwania zbiorów, których celem było stworzenie banku terminologicznego umożliwiającego skuteczne wyszukiwanie specjalistycznych informacji terminologicznych. Z perspektywy profesjonalisty, kluczowe aspekty warunkujące takie właśnie skuteczne korzystanie z ponad 735 000 haseł terminologicznych z różnych branż, które z końcem grudnia 2006 zostały zgromadzone w bazie ETB (a więc o 50% więcej, niż początkowo zakładano) to:

- a) skuteczna integracja elektroniczna danych z różnych źródeł w jedną bazę;
- b) jakość źródeł współtworzących ETB;
- c) struktura danych w hasłach terminologicznych w ETB;
- d) możliwości wyszukiwania terminów w interfejsie użytkownika.

Zajmijmy się tymi czterema zagadnieniami po kolei, aby następnie scharakteryzować polski wkład w tworzenie EuroTermBanku z przykładami haseł ze strony ETB.

4.1. Elektroniczna integracja danych z różnych źródeł

Jak już wspomnieliśmy wcześniej, bank ETB powstawał w wyniku elektronicznej integracji danych ze zbiorów terminologicznych pozyskanych od partnerów projektu. Procesem tym zajmowała się w całości firma Tilde. Polegał on na przetworzeniu formatów zapisu danych wszystkich źródeł na jednolity format, co umożliwia likwidację niekompatybilności technicznej zbiorów, o którym to problemie wspomnieliśmy na samym początku artykułu. Ten najnowocześniejszy standard formatu nosi nazwę „TBX” („TermBase eXchange”: wymiana baz terminologicznych) i jest oparty na formacie XML. Jako format wymiany baz terminologicznych, TBX wykorzystywany był w ETB do:

- importu danych do ETB z innych źródeł (obecnie w skład ETB wejdzie ponad 100 źródeł z 5 krajów partnerskich),
- przechowywania danych w ETB,

a po uruchomieniu oficjalnej wersji banku będzie wykorzystywany do:

- eksportu danych z ETB do innych źródeł (np. w przypadku kopiowania pojedynczych haseł),
- edycji danych przez administratorów oraz właścicieli zbiorów, co umożliwi w dalszej perspektywie zakładane stałe uaktualnianie danych terminologicznych w ETB, przyczyniając się do ciągłej poprawy jego wartości jako narzędzia oferującego specjalistom aktualne informacje.

Warto zauważyć, że zbiory pozyskane w formie papierowej były najpierw skanowane w Tilde, następnie właściciele praw autorskich do nich sprawdzali zgodność zeskanowanego materiału w formacie .xls (program Excel) z oryginałem i wnosili ewentualne poprawki. Dopiero potem rozpoczynał się proces przetwarzania tych źródeł na format TBX.

4.2. Jakość źródeł współtworzących EuroTermBank. Struktura hasła w ETB

Partnerzy Konsorcjum ETB gromadzili źródła terminologiczne w swoich krajach nawiązując współpracę z autorytatywnymi instytucjami terminologicznymi – właścicielami zasobów terminologicznych. Instytucje te są albo ustawowo powołane do opracowywania terminologii (np. UKIE), albo są szeroko uznawane za ekspertów w danej dziedzinie (np. wydziały uczelni, instytuty naukowo-badawcze). W ten sposób partnerzy już na wstępie starali się zapewnić wysoką jakość zasobów, jakie dostarczali do przetworzenia w procesie budowy bazy ETB.

Oczywiście jakość każdej bazy zależy w dużej mierze również od struktury danych w haśle przed i po imporcie do ETB. W kontekście tworzenia EuroTermBanku należy na początku podkreślić, że w procesie integracji danych stosowana była podstawowa zasada, wynikająca również z uzgodnień dotyczących przekazania praw autorskich: żadna informacja znajdująca się w haśle w oryginalnej bazie danych, gdzie zostało ono stworzone, nie powinna zostać pominięta w ETB. Jednocześnie, z powodu różnorodności tzw. mikrostruktur (struktur hasła terminologicznego) stosowanych w poszczególnych źródłach, w dokumentacji projektu określono sugerowane sposoby harmonizacji struktury danych w dowolnej bazie terminologicznej, służące ograniczeniu redukcji niekompatybilności strukturalnej zbiorów. Taka modelowa struktura hasła terminologicznego została stworzona na podstawie ankiety potencjalnych użytkowników, bazy IATE, normy ISO 12200 oraz 12620, a także wspólnych ustaleń partnerów w procesie realizacji projektu. Poniżej opisujemy najważniejsze jej elementy, z tym że od razu należy zaznaczyć, że niektóre faktycznie stosowane nazwy w systemie różnią się od tych zaleconych w modelowej strukturze, dlatego, dla jasności, podaję tylko nazwy zastosowane rzeczywiście w systemie. Pytani o tę rozbieżność koordynatorzy projektu wyjaśnili, że jakoby nie można było wprowadzić pewnych nazw w formacie TBX.

Hasło terminologiczne powinno zawierać następujące kategorie informacji, przy podziale logicznym na poziom hasła, poziom językowy, oraz poziom terminu:

1. Na poziomie hasła:

a) informacje administracyjne (kategoria nadrzędna domniemana: nie występuje jako taka w hasle) z następującymi obowiązkowymi subkategoriami (polami) danych (ich podwójne wersje językowe podaję na podstawie przyjętych w systemie EuroTermBank, w tym w polskim interfejsie): *Subset owner* (właściciel podzbioru danych); *Created* (twórca hasła); *Originated* (data zapisu (w bazie)); *Modified* (data zmiany);

b) informacje o dziedzinie z następującymi obowiązkowymi subkategoriami danych: *Subject* (dziedzina) wraz z określeniem systemu klasyfikacji, według którego zakwalifikowano dane hasło do jakiejś dziedziny, np. EUROVOC w przypadku EuroTermBanku, oraz numeru, jaki przyporządkowany jest tej dziedzinie w tym systemie (np. prawo: EUROVOC 12).

2. Na poziomie językowym:

a) ww. informacje administracyjne, w tym obowiązkowo tutaj subkategoria *Language symbol* (symbol języka (np. PL); nazwa tego nie jest stosowana, ale jego treść – zazwyczaj tak.

b) informacje dotyczące określenia pojęcia, w tym następujące obowiązkowe pola: *Definition* (definicja): formalna i precyzyjna definicja pojęcia; *Reference* (źródło); *Explanation* (wyjaśnienie): bardziej nieformalny opis pojęcia; pole szczególnie przydatne jeżeli nie uzyskano formalnej definicji.

3. Na poziomie terminu:

a) ww. informacje administracyjne;

b) informacje o terminie: *Term* (termin); nazwa tego pola nie jest stosowana, ale treść, co oczywiste, zawsze jest widoczna; *Term type* (typ terminu, np. skrót); *Reference*: (źródło terminu).

W ramach opisywanej struktury określono także opcjonalne kategorie danych w zależności od języka: *grammatical gender* (rodzaj gramatyczny), *part of speech* (część mowy), *usage information* (informacja o użyciu – np. użycie danego terminu tylko w specyficznym rejestrze).

Odnosząc te zalecenia do praktyki, czyli faktycznego wyglądu haseł w bazach importowanych do ETB, należy zauważyć, że po pierwsze, sami koordynatorzy projektu nie zdecydowali się na wprowadzenie kilku elementów w systemie ETB (prawdopodobnie ze względu na ogromną liczbę danych w nim zawartych), takich jak: na poziomie hasła: a) *Entry identifier* (number) (identyfikator hasła (numer) – element informacji administracyjnych; b) *Classification number* (numer klasyfikacji) oraz *Classification system* (system klasyfikacji) – według którego zakwalifikowano dane

hasło do jakiejś dziedziny. Z drugiej strony, zarówno numer klasyfikacji, jak i jej system jest podany w hasle jako doprecyzowanie informacji z pola *Dziedzina*.

Po drugie, tylko nieliczne bazy wprowadzone do ETB mają strukturę zbliżoną do zalecanej. Przeważa model: termin – ekwiwalent – definicja (choć najczęściej albo terminu albo ekwiwalentu, a nie obu tych elementów). Wynika to głównie z faktu, że restrukturyzacja bazy terminologicznej, choćby w wymiarze technicznym (tzn. samo dodanie odpowiednich pól w strukturze hasła) jest dość czasochłonna i często wykraczałaby poza standardowe ramy pracy w danej organizacji będącej właścicielem praw autorskich do konkretnej bazy. Koordynatorzy projektu są jak najbardziej świadomi takiego stanu rzeczy, i dlatego głównym celem stworzenia modelowej struktury hasła, wyrażanym w dokumentacji projektu, było nakreślenie ram proponowanej harmonizacji prac terminologicznych w nowych krajach członkowskich UE w dłuższej perspektywie, co wydaje się bardzo cenne biorąc pod uwagę zakładane w projekcie unowocześnianie infrastruktury lingwistycznej w nowych krajach Wspólnoty. **4.3. Możliwości wyszukiwania terminów w interfejsie użytkownika** Interfejs użytkownika umożliwia przeszukiwanie bazy ETB przy użyciu terminów wyszukiwawczych. Najczęściej wyszukiwanie będzie zapewne służyć w pierwszej kolejności wyjaśnieniu znaczenia terminu w danym języku wyjściowym (także w rodzimym), a następnie znalezieniu ekwiwalentu danego terminu (rodzimego lub obcojęzycznego) w innym języku, ponieważ głównie z myślą o takich czynnościach tworzona jest każda baza terminologiczna dla specjalistów: tłumaczy, naukowców, badaczy, studentów, wykładowców.

Są możliwe dwa główne rodzaje wyszukiwania. Wyszukiwanie proste pozwala na identyfikację terminu i jego ekwiwalentów w innym języku bez użycia filtrów zawężających wyszukiwanie i przez to stwarza największą szansę na znalezienie wyniku. Wyszukiwanie zaawansowane natomiast umożliwia użytkownikowi zastosowanie następujących filtrów: wyszukuj także w definicjach i wyjaśnieniach; wyszukuj w danej dziedzinie; wyszukuj także w bazach zewnętrznych. Filtry będzie można stosować pojedynczo lub w sposób zintegrowany, według potrzeb użytkownika. W przypadku pojawienia się bardzo dużej liczby wyników wyszukiwania, jego ograniczenie za pomocą filtrów na pewno korzystnie wpłynie na żądany efekt sięgnięcia do internetowego banku ETB. Planowane jest również wprowadzenie różnych profili użytkownika do interfejsu, co może dodatkowo usprawnić pracę z bazą.

Ciekawą funkcją zawartą w programie jest konsolidacja haseł z różnych baz (tzw. *entry compounding*) w ramach tej samej dziedziny, zawierających ten sam termin angielski działający jak pośrednik łączący terminy narodowe. W ten sposób po wpisaniu zarówno terminu angielskiego, jak i źródłowego w danym języku, możemy otrzymać hasło zawierające ekwiwalenty narodowe danego terminu angielskiego z kilku różnych baz, co jest bardzo cenną wartością dodaną procesu integracji baz.

W kontekście „mocy przerobowych” ETB należy również zauważyć, że wszystkie, najczęściej dwujęzyczne bazy danych zaimportowane do ETB są „odwracalne”, tak więc np. wpisanie angielskiego terminu wyszukiwawczego może dać rezultat w postaci polskiego terminu, jeżeli dany termin angielski jest w jakimś słowniku polsko-angielskim. Taka funkcja programu wydaje się również istotną wartością dodaną dla użytkownika-specjalisty.

Nie można jednakże nie zauważyć też pewnych potencjalnych problemów, z jakimi może zetknąć się użytkownik przy korzystaniu z ETB. Ponieważ harmonizacja pojęciowa terminologii w ETB nie została przeprowadzona (zadanie przekracza ramy 2-letniego projektu), wyszukiwanie może zakończyć się znalezieniem przez program kilku różnych ekwiwalentów tego samego terminu (np. synonimów, lub ekwiwalentów homonimów terminu wyjściowego, albo wręcz różnych ekwiwalentów jednoznacznego terminu w różnych źródłach). Kwestia wyboru odpowiedniego ekwiwalentu w takiej sytuacji może stać się dość skomplikowana. Pomoce terminologiczne, na jakie może liczyć użytkownik bazy ETB, to definicje lub wyjaśnienia w danych hasłach, czyli wsparcie operacji logicznych w umyśle użytkownika dzięki przybliżeniu znaczenia terminu wyjściowego (szczególnie potrzebne przy homonimach), lub ekwiwalentu, jeśli jest ich 2 lub więcej w wynikach wyszukiwania. Jednak nie zawsze będzie możliwe skorzystanie właśnie z takiej pomocy, dlatego też z pewnością przydatna okaże się dostępna na stronie aplikacji ETB funkcja zadawania pytania i zamieszczania uwag przez użytkownika odnośnie każdego terminu. Taka dwustronna komunikacja pomiędzy użytkownikami a współtwórcami bazy może znacznie zwiększyć funkcjonalność narzędzia i uczynić z niego aktywny portal terminologiczny, tym samym tworząc kolejną wartość dodaną dla użytkowników.

Opracowano także narodowe wersje językowe interfejsu na podstawie wyjściowej wersji angielskojęzycznej.

4.4. Polski wkład w realizację projektu ETB

Partnerem EurotermBanku ze strony Polski był Ośrodek Przetwarzania Informacji (OPI). Na tej instytucji spoczywa obowiązek dokładania wszelkich starań na rzecz bezbłędного włączenia jak największej ilości wysokiej jakości informacji z polskich zasobów terminologicznych w europejski obieg elektroniczny. OPI pozyskał na potrzeby realizacji projektu 22 źródła terminologiczne zawierające w sumie ponad 130 000 haseł terminologicznych z takich dziedzin, jak prawo, ustawodawstwo unijne, administracja publiczna, informacja patentowa, ochrona środowiska, inżynieria rolnicza, matematyka, hutnictwo, rozwój regionalny, transport, żywność, służba zdrowia i ubezpieczenia zdrowotne, odnawialne źródła energii, systemy edukacji oraz ogólnie pojmowana nauka, czyli wszystkich dziedzin, które zostały uznane za priorytetowe w kontekście pozyskiwania baz przez partnerów projektu.

Opiszemy pokrótce niektóre znane polskie zbiory terminologiczne, które weszły do EuroTermBanku:

- Baza danych UKIE: stworzona w swoim czasie w Departamencie Tłumaczeń UKIE, pozostająca obecnie w dyspozycji Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Obejmuje ona hasła zawierające terminy zebrane podczas tłumaczenia aktów prawnych Unii Europejskiej. Baza zawiera m.in. hasła pochodzące z traktatów założycielskich, akcesyjnych, a także glosariuszy Komisji Europejskiej, m.in. „Glosariusz terminów dotyczących rynku wewnętrznego”, „Glosariusz terminów Traktatu o Unii Europejskiej”, „Ekonomia, finanse, pieniądz”, oraz z wewnętrznych publikacji Departamentu Tłumaczeń: „Raport Okresowy Ko-

misji Europejskiej” i „Glosariusz terminów Układu Europejskiego”. Wszystkie hasła są dostępne w języku angielskim i polskim, niektóre ponadto w języku francuskim i niemieckim. Ilość haseł: 9400. Baza jest ogólnie dostępna w Internecie.

- STEBIS – to system tezaurusów Biblioteki Sejmowej wykorzystywany do indeksowania i wyszukiwania dokumentów (książek, artykułów z wybranych czasopism, audycji radiowo-telewizyjnych itp.) znajdujących się w bazach danych Biblioteki (system ALEPH-BS). W 1998 r. rozpoczęto publikację mikrotezaurusów STEBIS. Tezaury STEBIS są tezaurusami wielojęzycznymi, polskie terminy wyszukiwawcze posiadają odpowiedniki w jęz. angielskim, francuskim i niemieckim. Każdy mikrotezaurus zaopatrzone jest w systematyczny (hierarchiczny) i alfabetyczny wykaz terminów wyszukiwawczych (wraz z relacjami między nimi) oraz w wykazy pomocnicze. Do serii należą m.in. „Nauka – mikrotezaurus”, „Praca – mikrotezaurus”, „Prawo – mikrotezaurus”. Ilość przekazanych haseł: ok. 10 700.
- Baza SYNABA – słownik kluczowych terminów związanych z działalnością naukową, którego autorem jest Ośrodek Przetwarzania Informacji. Ilość przekazanych haseł: ok. 38 300. PolTerm – baza terminologiczna stworzona w 1990 r. pod auspicjami PT TEPIS przez ówczesne Wydawnictwo Unitranslex, stosowana następnie w przekładach polskich aktów prawnych przez Wydawnictwo TEPIS, obecnie Wydawnictwo Translegis. Baza jest przechowywana i uaktualniana w jednym z programów wspomagających tłumaczenie (tzw. CAT). Zawiera terminy prawne wyekstrahowane z kilkudziesięciu polskich ustaw przetłumaczonych na język angielski i wciąż uaktualnianych zgodnie ze zmianami w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Ustawy wraz z ich tłumaczeniami tworzą dwujęzyczny korpus tekstów, stanowiący podstawę selekcji terminów do bazy. Struktura hasła terminologicznego zawierającego termin polski i ekwiwalent angielski jest zgodna z zaleceniami harmonizacyjnymi stworzonymi na potrzeby realizacji projektu EuroTermBank. Ok. 7000 dwujęzycznych terminów zostało włączonych do ETB.

4.5. Stan obecny mikrostruktur w zbiorach terminologicznych w ETB Na oryginalnym materiale stron internetowych portalu EuroTermBank (<http://www.eurotermbank.com>) zaprezentujemy w tej części przykładowe wyniki wyszukiwania terminu w bazach SYNABA oraz PolTerm, wskazując jednocześnie najważniejsze elementy strony interfejsu ETB i wybranych mikrostruktur.

4.5.1. Mikrostruktura podstawowa

Taka struktura hasła terminologicznego zawiera tylko podstawowe elementy i jest najczęściej występującą formą w ramach baz współtworzących EuroTermBank i w ramach baz terminologicznych w ogóle. Prześledźmy to na podstawie poniższego obrazu kopii strony internetowej.

Rys. 1. Strona interfejsu ETB – wyniki wyszukiwania dla terminu „pieniądz elektroniczny”.

Komentarz – rys. 1: Termin „pieniądz elektroniczny” jest stosunkowo nowym terminem prawnym i jednocześnie znakiem pojęcia związanego z rozwojem cywilizacyjnym, technicznym i globalizacją: dostęp do środków finansowych zdeponowanych na rachunku bankowym w dowolnym kraju można teraz uzyskać w każdym zakątku globu, gdzie znajduje się bankomat. Strzałki dołączone do rysunku, w kolejności od lewej do prawej strony, zaczynając od góry rysunku, wskazują na następujące elementy:

1. logo bazy EuroTermBank;
2. języki, w jakich można wyświetlać interfejs użytkownika (niemiecki, duński, estoński, angielski, łotewski, oraz niewidoczne na rysunku – z racji braku miejsca – polski, litewski i węgierski);
3. rezultaty wyszukiwania dla terminu pieniądz elektroniczny w lewej „kolumnie” okna programu: system znalazł sześć wyników (tzn. termin pojawił się w sześciu konkretnych bazach zaimportowanych do EuroTermBanku) i poinformował o tym (cyfra „6” po „Wyniki”); języki baz, w których termin został znaleziony, zostały zaznaczone (np. PL EN: baza polsko-angielska w wyniku, który nas interesuje; pod oznaczeniem języków znajdują się także dziedziny poszczególnych baz, np. „nauki przyrodnicze i stosowane”);
4. okno do wpisywania szukanych terminów;
5. opcje filtrowania: została wybrana opcja szukania bez filtrów („wyszukuj we wszystkich formach wyrazu”);
6. po naciśnięciu na konkretny przypadek szukanego terminu w pierwszym wyniku w kolumnie po lewej stronie pojawia się fragment bazy zawierającej ten termin,

wraz z jej nazwą. W tym przypadku jest to wyżej opisana SYNABA. Widoczna jest także poniżej nazwy zbioru dziedzina, do jakiej zakwalifikowano bazę;

7. termin wyjściowy i ekwiwalent;
8. opisana powyżej możliwość skomentowania hasła przez użytkownika;
9. wskazanie na ramy organizacyjne ETB, jako części programu *eContent*.

Mikrostruktura podstawowa nie umożliwi nam jednak dotarcia do znaczenia szukanego terminu, dlatego proponujemy przyjrzeć się przykładowi mikrostruktury rozbudowanej, która daje taką możliwość.

4.5.2. Mikrostruktura rozbudowana

Przedstawimy teraz przykład struktury hasła z tym samym terminem wyjściowym, ale poszerzonym o inne pola. Pochodzi on z bazy PolTerm i jest czwartym w kolejności wynikiem. Muszę tu zaznaczyć, że kopia obrazu strony z tym wynikiem pochodzi z wersji Beta portalu (jeszcze bez interfejsu polskiego), ponieważ aktualny wygląd hasła nie był możliwy do umieszczenia w jednym pliku graficznym i nie byłby przez to przejrzysty w opisie. Główną różnicę między wersją Beta a wersją aktualną w kontekście tego wyniku stanowi to, że obecnie przy trzech elementach struktury: terminie, ekwiwalencie, oraz terminie alternatywnym, pojawia się nota o prawie autorskim: „Prawa własności intelektualnej: Wydawnictwo Translegis, partner Międzynarodowej Organizacji Terminologii Specjalistycznej "ISTO", oraz Polskiego Towarzystwa Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych "TEPIS"”, która znacznie powiększa obraz graficzny tego hasła. Jednocześnie należy zaznaczyć, że tak poszerzony obraz hasła można uzyskać tylko po wybraniu opcji „Więcej informacji w hasle ...” w prawym dolnym rogu ekranu, zawsze po wybraniu danego wyniku wyszukiwania.

Rys. 2. Termin „pieniądz elektroniczny”. Przykład mikrostruktury rozbudowanej.

Komentarz – rys. 2: na powyższej kopii strony internetowej z hasłem rozbudowanym skupiliśmy się na identyfikacji pól w strukturze, których brakuje na rys. 1. Opisujemy je poniżej, łącznie z pozostałymi polami, używając terminów stosowanych w punkcie 4.2 na nazywanie kolejnych elementów struktury. Zaczynając od góry obrazu hasła wyróżniamy następujące pola w ramach nadrzędnych kategorii danych:

1. Poziom hasła:

a) informacje administracyjne: pola: *Originated (data zapisu)*; *Created (twórca hasła)*; *Modified (data zmiany)*: pole dodane obok obowiązkowej *daty wpisu*);

The screenshot displays the PolTerm database interface. On the left, a list of search results is shown, with 'pieniądz elektroniczny' selected. The main area on the right provides detailed information for the selected term. It includes the collection name (POLTERM - Polish-English Legal Terminology Collection), the subset owner (TRANSLEGIS), and the origin and creation dates. The term is defined in English as 'electronic money' and is linked to Directive 2000/46/EC. A detailed definition explains that electronic money is a claim on the issuer, stored on an electronic device, and used for payment. An explanation further clarifies the conditions for electronic money, such as being stored on electronic carriers and being issued under a contract. The Polish version of the term, 'pieniądz elektroniczny', is also shown at the bottom, with its own definition and reference to the Polish Banking Law (BANKLAW).

b) informacje o dziedzinie: pole *Subject* (tutaj: prawo)

– pierwsza strzałka (żółta) wskazuje wszystkie dotychczasowe elementy.

2. Poziom językowy:

a) informacje administracyjne: pola *EN*, *PL* (nie wyróżnione strzałkami);

b) informacje dotyczące określenia pojęcia:

– *Definition* [definicja: tu: z ustawy Prawo bankowe w przypadku terminu polskiego (przyjęty w Translegis kod „Banklaw”; „bas1” jako element tego kodu wskazuje na szczególną wartość systemową tego terminu w systemie pojęć prawnych w tej ustawie, ponieważ jego znaczenie jest eksplicytnie podane przez ustawodawcę); z dyrektywy 2000/46/WE w przypadku terminu angielskiego; warto podkreślić, że, co zresztą także widać na podstawie definicji w obu systemach prawnych, „pieniądz elektroniczny” i „electronic money” oznaczają pojęcie zharmonizowane w procesie harmonizacji prawa polskiego ze wspólnotowym];

– *Reference* (źródło definicji) na poziomie obu języków (oba ostatnie pola: definicje i źródła: strzałki 5-6; 10-11 licząc od góry);

– *Explanation* [wyjaśnienie: w bazie PolTerm pole to należy do części hasła związanej z terminem angielskim (niebieskie strzałki) i zawiera tłumaczenie definicji polskiego terminu; jest to szczególnie przydatne dla wyjaśnienia pojęcia w razie braku źródłowej definicji angielskojęzycznej, która to sytuacja często ma miejsce wobec w dużej mierze narodowej specyfiki systemów prawnych; to pole jest dodane w PolTermie spośród subkategorii opcjonalnych określonych w zaleceniach w dokumentacji projektu ETB];

– *Reference* (źródło wyjaśnienia: w tym przypadku tłumaczenie polskiej ustawy); oba ostatnie pola: *Explanation* i *Reference*: strzałki 7-8.

3. Poziom terminu: informacje o terminie:

a) pola *PL*, *EN* wraz z odpowiednimi polami *Reference* (strzałki 2; 9; strzałki po polskojęzycznej stronie hasła w kolorze czerwonym);

b) na uwagę zasługuje ekwiwalent alternatywny do ekwiwalentu „electronic money”, czyli „e-money”. Jest on „podwieszony” pod główny termin ekwiwalentny, jest podane jego źródło (*Reference*), ale jednocześnie określono *term type* (*typ terminu*) jako „alternative term”, dając użytkownikowi wybór; strzałki 3-4.

W ten sposób struktura hasła w PolTermie uwzględnia zalecenia dotyczące harmonizacji mikrostruktur w pracach terminologicznych i dostarcza użytkownikowi więcej informacji na temat struktury wiedzy odzwierciedlonej w tekście będącym produktem użycia języka prawnego, co powinno być dążeniem wszystkich twórców zbiorów terminologicznych.

4.6. Wnioski

Realizacja projektu EuroTermBank była wieloaspektowym procesem dokonującym się w ramach współpracy partnerów Konsorcjum ETB. Identyfikacja, pozyskiwanie i przetwarzanie źródeł terminologicznych przyniosło efekt w postaci banku terminologicznego, który z dniem 1 stycznia 2007 został oficjalnie uruchomiony w ostatecznej wersji na koniec tego projektu.

Tworząc kilka istotnych i opisanych w niniejszym artykule wartości dodanych w procesie integracji różnych baz terminologicznych, a także z uwagi na plany aktualizowania bazy EuroTermBank i powiększenia jej zasobów, ETB może potencjalnie stać się istotnym i potężnym narzędziem pomocy dla każdego badacza-specjalisty szukającego rozwiązania dylematów w zakresie terminologii specjalistycznej.

Poprzez gromadzenie, harmonizację i rozpowszechnianie zasobów terminologii projekt *EuroTermBank* będzie również stymulował i wspomagał rozwój informacji sektora publicznego oraz sprawny przepływ profesjonalnie tworzonej elektronicznej informacji terminologicznej, tak strategiczny dla poprawy jakości komunikacji międzynarodowej.

EuroTermBank jest również e-inicjatywą, której celem jest jak najszerze ewłączenie społeczności nowoprzyjętych państw w proces przepływu specjalistycznej informacji terminologicznej, i w efekcie obrona tych społeczeństw przed ewyobcowaniem. W tym względzie, w dobie rosnącego podziału i specjalizacji pracy, a w konsekwencji zwiększającego się technolektalnego zróżnicowania wspólnot ludzkich, gdzie zasób języków specjalistycznych, jakimi posługuje się społeczeństwo („bogactwo” technolektalne), jest miarą jego rozwoju cywilizacyjnego, bardzo istotna jest także szansa zredukowania barier komunikacyjnych, jakie tworzy taka komunikacyjna dyferencjacja między członkami danego społeczeństwa, jaką stwarza korzystanie z EuroTermBanku. Zagadnienie to jest kluczowe dlatego, że:

„Posiadanie lub znajomość odpowiednich technolektów determinuje w coraz wyższym stopniu nie tylko szanse komunikacyjne, lecz również twórcze – zarówno kognitywne, jak i produkcyjne – każdej wspólnoty ludzkiej i każdego człowieka.” (Grucza, 1994: 18).

A zatem polepszenie w społeczeństwie umiejętności posługiwania się tymi językami (technolektami) będącymi ważnymi instrumentami pracy, zarówno poznawczej – kognitywnej, naukowej, jak i praktycznej – produkcyjnej, a przez to chociaż częściowy dostęp do wiedzy reprezentowanej w technolektach, może przyczynić się do obrony ogółu społeczeństwa przed „dyktaturą specjalistów”, czyli niekontrolowaną działalnością różnych grup specjalistycznych (Grucza: 1991, 1994, 2002). W ten sposób EuroTermBank może przyczynić się także do rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Metodologia prac terminologicznych wypracowana w procesie realizacji projektu może być wykorzystywana dla poprawy infrastruktury lingwistycznej nowych krajów członkowskich w zakresie harmonizacji mikrostruktur terminologicznych w bazach tworzonych na poziomie krajowym.

W ten sposób zarówno sam projekt *EuroTermBank*, jak i jego efekt – baza ETB – mogą przyczynić się do przyspieszenia integracji europejskiej, która się wciąż dokonuje.

Bibliografia

Borkowski, T. (2006), „Europejski program EuroTermBank – wspólne przedsięwzięcie instytucji terminologicznych w rozszerzonej Europie”, *Biuletyn TEPIIS*, nr 61, 14-17. (tekst dostępny w internecie: <http://www.tepis.org.pl>)

Borkowski, T., E. Gorzkoś (2006), „EuroTermBank – a Product of Multilateral Cooperation of Terminological Institutions Entailing Sophisticated Technology Transfer”, w: *Multilateral Cooperation in the field of Innovation and Technology Transfer – Proceedings of 15th Seminar: Scientific and Technical Information in Central and Eastern Europe. Cracow, May 22, 2006*. Warszawa: Ośrodek Przetwarzania Informacji. (tekst dostępny w internecie: <http://www.opi.org.pl/repository/7b6bedc5afcc6e87961986055ec717b4YvkaAy.pdf>)

Borkowski, T. (2006), „E-włączenie w proces przepływu elektronicznej informacji terminologicznej. EuroTermBank z perspektywy Polski”, w: M. Kocójowa (red.), *Seria III ePublikacji IINIB UJ Nr 2 „e-WŁĄCZENIE CZY e-WYOBECOWANIE?”*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.

Grucza, F. (1991), „Terminologia – jej przedmiot, status i znaczenie”, w: F. Grucza (red.), *Teoretyczne podstawy terminologii*. Wrocław, Warszawa, Kraków: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich. 11-44.

Grucza, F., Z. Kozłowska (1994), *Języki specjalistyczne. Materiały z XVII Ogólnopolskiego Sympozjum ILS UW, Warszawa, 9-11 stycznia 1992*. Warszawa: Akapit-DTP.

Grucza, F. (2002), „Języki specjalistyczne – indykatory i/lub determinanty rozwoju cywilizacyjnego”, w: J. Lewandowski (red.), *Języki specjalistyczne. Problemy technolingwistyki*. Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych Uniwersytetu Warszawskiego. 9-26.

Źródła

Baza danych EuroTermBank w wersji Beta: <http://db.eurotermbank.com>

Baza danych EuroTermBank w wersji aktualnej: <http://www.eurotermbank.com>

Dokumentacja projektu EuroTermBank: <http://www.eurotermbank.com>

SUMMARY

Due to the necessity to come up to the requirements of increasing globalization entailing intensive international, and so multi-lingual communication, the translators' world needs constant access to high-quality of terminology resources they refer to. The EuroTermBank project embarked on in January 2005 and finished in December 2006 is a response to this state of facts. The goal of the project is to create, i.e. design, develop and implement, a publicly accessible multilingual central on-line terminology bank named EuroTermBank (ETB), which will support five languages of newly-accessed Member States and mainly English. As translators are one of the central assumed target user groups of ETB, the tool is designed with a view to offering them a quick one-stop access to more than 735,000 terms with foreign-language equivalents, sometimes also with definitions, so crucial to understanding a concept.